

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

SOSYAL KATEGORİLEMENİN
GAYRİ-İNSANİLEŞTİRME ÜZERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Deniz Özgür ÖZDEMİR

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN

BOLU 2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Deniz Özgür Özdemir'e ait "Sosyal Kategorilemenin Gayri-İnsanileştirme Üzerine Etkisi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

17.05.2017

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr., Meral, Gezici Yalçın

Üye : Prof. Dr., Hamit, Coşkun

Üye : Yrd. Doç. Dr., Aysel, Kayaoğlu

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Kategorilemenin Gayri-İnsanileştirme Üzerine Etkisi” başlıklı çalışmanın bilimsel ve etik kurallara uygun bir şekilde yazıldığını, kaynakların bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Deniz Özgür ÖZDEMİR

17.05.2017

ÖN SÖZ

Öncelikle araştırmanın başından sonuna kadar bilgi, birikim ve deneyimini benden esirgemeyen, her soru ve sorununda sabır ve hoşgörü ile cevap veren, tüm süreç boyunca beni cesaretlendiren ve değişim, dönüşüm ve ilerlememe katkı sağlayan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Meral GEZİCİ-YALÇIN'a sonsuz teşekkür ederim.

Psikoloji ile tanışma sürecimde bilgi ve deneyimlerini paylaştan tüm Abant İzzet Baysal Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ndeki hocalarıma teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca sosyal psikoloji alanını tanıtan, sevdiren ve tüm bilgi birikimini esirgemediğim paylaştan ve ayrıca tez savunma jürimde bulunmayı kabul ettiği için hocam Prof. Dr. Hamit COŞKUN'a teşekkür ederim. Tez savunma jüriliğini kabul eden ve değerli katkılar sağlayan Yrd. Doç. Dr. Aysel KAYAOĞLU'na teşekkür ederim.

Araştırmanın yapılmasını sağlayan katılımcılara ve ders saatlerini paylaştıkları için değerli hocalarıma teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her konuda ve her koşulda yardımlarını, desteklerini, güvenlerini ve ilgilerini eksik etmeyen anneme, babama ve ablama sonsuz teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Ayrıca bu süreçte desteklerini her zaman hissettiğim, beni cesaretlendiren ve katkı sağlayan arkadaşlarıma da teşekkür borçluyum.

ÖZET

SOSYAL KATEGORİLEMENİN GAYRİ-İNSANİLEŞTİRME ÜZERİNE ETKİSİ

Deniz Özgür ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Genel Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN

Mayıs 2017, 96 + xvi Sayfa

Bu araştırmada, Türkiye toplumunun Suriyeli göçmenleri gayri-insanileştirmesi incelenmek istenmiştir. 2011 yılında iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç eden Suriyelilere karşı başlangıçta olumlu olan tutumlar zamanla yerini olumsuz tutumlara bırakmıştır. Bu olumsuz tutumlar bir yönüyle Suriyelilere insani özelliklerin atfedilmemesinde (gayri-insanileştirilmesinde) gözlemlenebilir. Gayri-insanileştirme, dış-grup üyelerinin insan doğası ve insanın benzersizliği özelliklerini reddetmektir. Bu çalışmada "Suriyeli göçmenler ne derece gayri-insanileştirilmektedir ve hangi değişkenler bu süreci etkilemektedir?" şeklinde bir araştırma sorusu geliştirilmiştir. Bu çerçevede katılımcıların yaşının, cinsiyetinin, politik görüşünün, dindarlık düzeyinin ayrıca etnik grupla özdeşim ve ulusla özdeşiminin (milliyetçilik) gayri-insanileştirme üzerindeki etkileri deneysel yöntemle araştırılmıştır. Bu amaçla, 5 (Suriyeli kişi: erkek öğrenci, erkek çalışan, kadın öğrenci, kadın çalışan ve kontrol koşulu) X 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın ve erkek) ANOVA araştırma deseni geliştirilmiştir.

Araştırmanın katılımcıları Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ne devam eden öğrenciler arasından seçilmiştir. Toplam 143 katılımcının (72 kadın, 71 erkek) yaş ortalaması 21.37'dir (SS= 2.14). Katılımcılara Türkiye'de yaşayan Suriyeli bir kişinin statüsünün (öğrenci veya çalışan) ve cinsiyetinin (kadın veya erkek) değiştiği kısa

bir hikaye sunulmuştur. Daha sonra, katılımcının manipülasyon hikayesinde bahsedilen bu kişiye (kişi düzeyi) ve bir grup olarak Suriyelilere (grup düzeyi) insani özellikleri ne ölçüde atfettiği ölçülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, kişi ve grup olarak Suriyelilerin gayri-insanileştirilmesine politik görüş, dindarlık düzeyi, etnik grupla özdeşim ve ulusla özdeşim (milliyetçilik ve yurtseverlik olarak ayrıştırılmıştır) etki etmektedir. Bulguları özetlemek gerekirse, milliyetçiliğin grup olarak Suriyelilerin hayvansı gayri-insanileştirme süreci üzerindeki etkisine dindarlık ve politik görüşün düzenleyici etkileri bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, ulusu yücelten (milliyetçilik) ve politik olarak kendini sol kesimde konumlandıran katılımcılar, sağ kesimde konumlandıranlara oranla Suriyelileri daha fazla gayri-insanileştirmiştir. Ayrıca, kendini dindar olarak tanımlayan ve ulusu yücelten katılımcılar, dindar fakat ulusu yüceltmeyenlere oranla Suriyelileri daha fazla gayri-insanileştirmiştir. Diğer bir sonuca göre, manipülasyon hikayesindeki Suriyeli kişi öğrenci olduğunda gayri-insanileştirme anlamlı bir şekilde azalmaktadır. Ayrıca, insanlık boyutlarını kişi ve grup olarak Suriyelilere atfetmek pozitif ve negatif özellikler açısından farklılaşmaktadır. Katılımcılar, hem Suriyeli kişiye hem de grup olarak Suriyelilere negatif özellikleri pozitif özelliklere kıyasla daha az atfetmiştir.

Anahtar kelimeler: Gayri-insanileştirme, çoklu sosyal kategorileme, ulusal ve etnik özdeşim, dindarlık, politik görüş

ABSTRACT

EFFECT OF SOCIAL CATEGORIZATION ON DEHUMANIZATION

Deniz Özgür ÖZDEMİR

Master's Thesis

Department of General Psychology

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Meral GEZİCİ YALÇIN

May 2017, 96 + xvi Page

In this research, it is aimed to examine dehumanisation of Syrians by the host society members in Turkey. Syrians migrated to Turkey, because of the civil war in Syria broke out in 2011, and relatively positive attitudes towards Syrians in those days turned out to be negative in time. One aspect of these negative attitudes can be observed in attribution of humanness to Syrians. Dehumanization is the denial of human nature and human uniqueness of out-group members. Relying on this conceptualisation, a research question was proposed as “How and to what extent are the Syrian immigrants dehumanized, and which variables do have impact on this process?”. Consequently, the effects of participants' gender, age, political orientation, religiosity in addition to ethnic identification and national identification (nationalism) were examined via experimental research. Thus, 5 (status of Syrian: male student, male worker, female student, female worker and control group) x 2 (gender of participants: woman and man) ANOVA design was applied.

The sample of the research consisted of students who registered to the Abant İzzet Baysal University. The mean of age was 21.37 (SD= 2.14). A total of 143 participants (72 women, 71 men) were recruited. The social category membership (worker versus student, woman versus man) of the Syrian person living in Turkey were manipulated through vignettes.

Findings showed that political orientation, religiosity and nationalism as well as identification with ethnicity did affect the process of dehumanization of the Syrian person and Syrians as a group. When a profile of a Syrian student was presented to participants in the manipulation condition, dehumanisation reduced significantly. Besides, religiosity and political orientation moderated the effect of nationalism on animalistic dehumanization of Syrians as a group. In other words, the participants with nationalist as well as liberalist political orientations dehumanized Syrians as a group more than the nationalists and conservatives on the animalistic dimension. Moreover, the participants with higher level of nationalism and religiosity dehumanized Syrians as a group more than those with the lower level of nationalism and religiosity. In addition, attributing human characteristics to the Syrian person and Syrians as a group was differentiated on both positive and negative traits. In addition, the participants attributed negative traits less to both Syrian person and Syrians as a group compared to positive traits.

Key words: Dehumanization, multiple social categorisation, national and ethnic identification, religiosity, political orientation

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ.....	4
1.1. Gayri-İnsanileştirmenin Farklı Formları.....	4
1.1.1. Alt-İnsanlaştırma (Infra-humanization).....	5
1.1.2. Haslam'ın İkili Gayri-İnsanileştirme Modeli (Haslam's Dual Model of Dehumanisation).....	8
1.1.2.1. Metafor Temelli Gayri-İnsanileştirme	10
1.1.3. Kalıpyargı İçerik Modeli (Stereotype Content Model).....	11
1.1.4. Zihin Algılama Modeli (Mind Perception Account)	13
1.2. Sosyal Kimlik Teorisi (Social Identity Theory	14
1.3. Çoklu Kategorileme Teorisi (Multiple Categorisation Theory)	15
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	17
II. BÖLÜM	
2. YÖNTEM	23
2.1. Araştırmanın Örnekleme	23
2.2. Kullanılan Ölçüm Araçları.....	24

2.2.1. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği	24
2.2.2. Politik Görüş Ölçeği	24
2.2.3. Dini İnanç Ölçeği.....	24
2.2.4. Etnik Özdeşim Ölçeği.....	25
2.2.5. Ulusla Özdeşim Ölçeği	25
2.2.6. Suriyeli Göçmenlerle Temas Ölçeği.....	25
2.2.7. Manipülasyon Araçları	26
2.2.7.1. Koşul 1: Suriyeli Erkek Öğrenci.....	26
2.2.7.2. Koşul 2: Suriyeli Erkek Çalışan.....	26
2.2.7.3. Koşul 3: Suriyeli Kadın Öğrenci	27
2.2.7.4. Koşul 4: Suriyeli Kadın Çalışan	27
2.2.7.5. Koşul 5: Kontrol Koşulu.....	27
2.2.8. Manipülasyon Kontrol Soruları	27
2.2.9. Gayri-İnsanileştirme Ölçeği.....	28
2.3. İşlem.....	29

III. BÖLÜM

3. BULGULAR.....	31
3.1. Ölçeklerin Faktör Analizlerine İlişkin Bulgular	31
3.1.1. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğine İlişkin Bulgular	31
3.1.2. Dini İnanç Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	32
3.1.3. Etnik Özdeşim Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	33
3.1.4. Ulusla Özdeşim Ölçeğine İlişkin Bulgular	33
3.1.5. Temas Ölçeğine İlişkin Bulgular	34
3.1.6. Manipülasyon Kontrol Sorularına İlişkin Bulgular	34
3.1.7. Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	36
3.2. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Bulgular.....	39
3.2.1. İnsani Özelliklerin Kendi Aralarındaki Korelasyon İlişkileri.....	40
3.2.2. İnsani Özellikler ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişkileri.....	42
3.2.3. Değişkenler Arası Korelasyon İlişkileri	43
3.3. Varyans Analizlerine İlişkin Bulgular	44

3.3.1. Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	44
3.3.2. Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	45
3.3.3. Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları	46
3.3.4. Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Varyans Analizi Bulguları	46
3.3.5. Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	48
3.3.6. Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları.....	48
3.3.7. Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları	49
3.3.8. Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları	49
3.4. Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulgular	50
3.5. Düzenleyici Analize İlişkin Bulgular	56
3.5.1. Manipülasyon Koşulları ile Sosyal Kimlik Değişkenlerinin Düzenleyici Analizine İlişkin Bulguları	56
3.5.2. Sosyal Kimlik Değişkenlerinin Düzenleyici Analizine İlişkin Bulgular.....	58

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA	61
4.1. Varyans Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması	61
4.1.1. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	61
4.1.2. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	62

4.1.3. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	63
4.1.4. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	64
4.1.5. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	65
4.1.6. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	66
4.1.7. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	66
4.1.8. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması	66
4.2. Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulguların Tartışılması	67
4.2.1. Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	68
4.2.2. Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	69
4.2.3. Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	69
4.2.4. Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	70
4.2.5. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	71
4.2.6. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	72

4.2.7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	72
4.2.8. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma	72
4.3. Düzenleyici Analize İlişkin Bulguların Tartışılması	73

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
----------------------------------	-----------

VI. BÖLÜM

6. SINIRLILIKLAR	77
-------------------------------	-----------

KAYNAKLAR	78
------------------------	-----------

EKLER

EK 1: Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği	86
EK 2: Politik Görüş Ölçeği	87
EK 3: Dindarlık Ölçeği	88
EK 4: Etnik Özdeşim Ölçeği	89
EK 5: Ulusla Özdeşim Ölçeği.....	90
EK 6: Temas Ölçeği.....	91
EK 7: Manipülasyon Hikayeleri	92
EK 8: Manipülasyon Kontrol Soruları.....	93
EK 9: Kişi Bazında Gayri-İnsanileştirme Sıfat Listesi.....	95
EK 10: Grup Bazında Gayri-İnsanileştirme Sıfat Listesi	96

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Kalıpyargı İçerik Modeli Boyutları Tablosu	13
Tablo 1.2: Araştırma Modeli Tablosu.....	22
Tablo 2.1: Deneysel Desen ve Örneklem Sayısı	23
Tablo 3.1: Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğine İlişkin Madde Analizi	32
Tablo 3.2: Dini İnanç Ölçeğine İlişkin Madde Analizi.....	32
Tablo 3.3: Etnik Özdeşim Ölçeğine İlişkin Madde Analizi.....	33
Tablo 3.4: Ulusla Özdeşim Ölçeğine İlişkin Madde Analizi.....	34
Tablo 3.5: Duygulara İlişkin Madde Analizi	36
Tablo 3.6: Kişi Bazında Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Madde Analizi.....	37
Tablo 3.7: Grup Bazında Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Madde Analizi	39
Tablo 3.8: Değişkenler Arası Korelasyon Tablosu.....	40
Tablo 3.9: Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	45
Tablo 3.10: Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	45
Tablo 3.11: Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Kovaryans Analizi Tablosu (Etnik Özdeşim).....	45
Tablo 3.12: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	46
Tablo 3.13: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Varyans Analizi Tablosu	47
Tablo 3.14: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Dindarlık)	47
Tablo 3.15: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Etnik Özdeşim).....	47
Tablo 3.16: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Yüceltme).....	48

Tablo 3.17: Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	48
Tablo 3.18: Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	48
Tablo 3.19: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	49
Tablo 3.20: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Kovaryans Analizi Tablosu (Dindarlık)	49
Tablo 3.21: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	50
Tablo 3.22: Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulgular Tablosu	50
Tablo 3.23: Etnik Özdeşim ve Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu	57
Tablo 3.24: Ulusa Bağlanma ve Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu	57
Tablo 3.25: Dindarlık ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu	57
Tablo 3.26: Ulusa Bağlanma ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu	58
Tablo 3.27: Ulusu Yüceltme ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu	58
Tablo 3.28: Politik Görüş ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Etkisi	59
Tablo 3.29: Dindarlık ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Etkisi	59

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1: Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	52
Grafik 3.2: Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	53
Grafik 3.3: Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	53
Grafik 3.4: Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	54
Grafik 3.5: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	54
Grafik 3.6: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	55
Grafik 3.7: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	55
Grafik 3.8: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği	56
Grafik 3.9: Politik Görüş ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Analiz Grafiği.....	59
Grafik 3.10: Dindarlık ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Analizi Grafiği.....	60

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, kendisini ve kendisine benzeyen, ortak özellikleri bulunan diğer insanları bir grup olarak algılamaktadır. Bireyler, yazılı ya da sözlü bir anlaşma olmaksızın ortak aidiyet duygusuyla bu grupları oluşturmaktadır. Gruplar arasındaki ilişkilerin üç yapısal temeli, grupların sınırlarının tanımlanması, gruplar arasındaki sosyo-yapısal ilişkiler ve grup üyelerinin ideolojileridir (Vaes, Leyens, Paladino ve Miranda 2012: 65). Çeşitli nedenlerle değişime uğrayan bu üç yapısal temel, gruplar arası ilişkileri de etkilemektedir. Sosyal yapının değişmesine neden olan faktörlerden biri göçtür. Göç gibi toplumun sosyal, ekonomik ve politik yapısını etkileyen süreçlerden sonra gruplar, kendi sınırlarını, diğer gruplarla olan sosyo-yapısal ilişkilerini ve ideolojilerini yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda, Suriye'den Türkiye'ye göçün sosyal yapısal süreçlerde ve bunların algılanışında farklılıklar yarattığı gözlenebilir.

Türkiye'ye ilk Suriyeli göçü Nisan 2011'de başlamıştır. Ekim 2011'de uygulanmaya başlayan açık kapı politikası sonrasında Suriyelilere "geçici sığınmacı" statüsü verilmiştir. Oluşan bu göç dalgası, tarihteki benzer göç hareketlerinde de görüldüğü gibi, ev sahibi toplumu ekonomik, sosyal ve politik olarak etkilemiştir (Kirişçi, 2014: 21). Bu göç hareketi sürecinde Türkiyeli ve Suriyeli gruplar hem kendilerini hem de birbirlerini yeniden tanımlama ihtiyacı hissetmiştir. Bu süreçte grupların algı, tutum ve düşünceleri de değişmiştir. Bu çalışmada, gruplar arasında ki bu süreç gayri-insanileştirme kavramı çerçevesinde incelenmiştir.

Son dönemde, gruplar arası süreçlerle ilgili birçok araştırma gayri-insanileştirme kavramı çerçevesinde yürütülmektedir. Haslam (2005) öncülüğünde geliştirilen bu kavram, iç-gruba ve dış-gruba atfedilen insani özelliklerle ilişkilidir. Temel insani özellikleri iç-gruba dış-gruptan daha çok atfetme, başka bir anlatımla, dış-grubu daha az insan görme temeline dayanmaktadır. Bu durumun oluşmasına neden olan temel faktör,

grupların kendilerini tanımladıkları etnik kimlik, din, dil, ırk, cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey gibi sosyal kategorilerin (grupların) varlığıdır. Kişinin kendini sosyal kategoriler üzerinden tanımlaması/kimliklenmesi gruplar arasında yapılan sosyal karşılaştırmalara dayanmaktadır.

Yapılan literatür taramasında Türkiye’de bu konuda yapılmış bir akademik çalışma olmadığı tespit edilmiş ve yukarıda açıklanan bağlam temelinde 2011 sonrasında Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin ne düzeyde gayri-insanileştirildiği; gayri-insanileştirmenin cinsiyet, din, politik görüş, etnik özdeşim ve ulusal özdeşimden etkilenip etkilenmediği incelenmiştir. Diğer bir anlatımla, sosyal kimlik değişkenlerinin gayri-insanileştirmeye etkisini incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Literatürde, örneğin Albarello ve Rubini’nin (2012) yapmış olduğu çalışmada, tekil bir şekilde kategorize edilmiş Siyahların Beyazlara ve çoklu kategorize edilmiş Siyahlara oranla daha fazla gayri-insanileştirildiği bulunmuştur. Bu çalışmada ise, çoklu sosyal kategorileme modeline dayanılarak Suriyeli bir kişinin statüsünün (öğrenci veya çalışan) ve cinsiyetinin (kadın veya erkek) gayri-insanileştirmeye etkisi incelenmiştir.

Tarihte göç veya savaş gibi farklı grupların etkileşime girdiği durumlarda dış-grubun gayri-insanileştirildiği gözlenmiştir. Bunun yanında, son dönem araştırmalarda gayri-insanileştirme özellikle gruplar arası bağlamda çeşitli kültürlerde ortaya konulmuştur. Örneğin Bain ve arkadaşlarının (2012) Avusturalya, İtalya ve Çin’de yaptıkları araştırma, grupların birbirlerini farklı boyutlar üzerinden ve farklı düzeylerde daha az insan gördüklerini ortaya koymuştur. Bu araştırma, kültürler arası çalışmalarda gayri-insanileştirme bulguları açısından önemli bir çalışmadır.

Var olan bu bilgiler çerçevesinde, Suriye’deki iç savaş sonrası Türkiye’ye göç eden Suriyeli göçmenlerin gayri-insanileştirilmesini incelemek önem kazanmıştır. Gruplar arası süreçlerde yeni bir yaklaşım olan gayri-insanileştirme çalışmaları literatürü zenginleştirecek ve daha sonraki araştırmalara ışık tutacaktır. Çünkü önyargı ve ayrımcılık gibi gruplar arası süreçlerden farklı olarak kişi ve grupların diğerlerini daha az insan algılayabildiğinin ortaya konulması sosyal psikolojiye yeni bir bakış açısı

kazandırmıştır. Ayrıca, Suriye'den yurt dışına göçün devam etmesi ve uluslararası siyaseti etkileyen önemli bir olgu olması da bu araştırmanın yapılmasının altında yatan önemli motivasyonlardan biri olmuştur.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

1.1. Gayri-İnsanileştirmenin Farklı Formları

Tarih boyunca, grupların diğer grup ya da grupları kendisinden farklı gördüğü, çoğunlukla olumsuz atıflarda bulunduğu veya metaforik benzetmeler yaptığı görülmektedir. Bu şekilde diğerlerini daha az insan olarak görme (gayri-insanileştirme), yaygın bir psikolojik olgudur. Kitleleşme bağlamında gayri-insanileştirmeyi sistematik olarak tanımlayan ilk sosyal psikologlar Kelman (1976) ve Staub (1989) olmuştur. Kelman (1976) gayri-insanileştirmeyi, kişilerin “kimliğini” ve “toplumunu” inkar etme olarak tanımlamaktadır (Akt. Haslam ve Loughnan 2014: 401).

Opatow (1990) gayri-insanileştirmeyi ahlaki dışlamanın bir formu olarak görmektedir. Araştırmacıya göre gayri-insanileştirme, diğerlerini ahlaki değerler, kurallar ve adil davranma sınırlarının dışına yerleştirmektir. Bar-Tal (2000) ahlaki dışlamanın ideolojik temellerini inceleyerek gayri-insanileştirmeyi “gayri-meşrulaştırma inancının” çeşitlerinden biri olarak tanımlamaktadır. Bu paylaşılan inançlar, grupları son derece olumsuz ve çoğunlukla duygusal olarak aşırı derecede heyecanlı bir biçimde tasvir etmekte ve grubun üstünlüğünü güçlendirmeye ve saldırganlığını haklı kılmaya hizmet etmektedir. Bandura (2002), gayri-insanileştirmeyi, insanların içsel olarak ahlaki yaptırımlardan kurtuldukları, böylece saldırgan eylemleri nedeniyle yaşayabilecekleri suçluluk duygusundan kurtuldukları bir ahlaki uzaklaşma mekanizması olarak açıklamaktadır. Schwartz ve Struch (1989) ise, temel değerlerin başkalarına daha az atfedilmesinin onları daha az insan olarak görme olduğuna ve daha az insan görülenlere

karşı saldırganlığın meşrulaştığına dikkat çekmiştir. (Akt. Haslam, Loughnan, Reynolds ve Wilson 2007: 410).

Gayri-insanileştirmenin farklı formları olsa da hepsinin ortak yönü; (a) iç-grubun, dış-grup üyelerini daha az insan görmesi, (b) açık ya da örtük bir şekilde saldırganlığı, çatışmayı ve şiddeti teşvik etmesidir. Bu bölümde gayri-insanileştirmenin farklı formları açıklanacaktır.

1.1.1. Alt-İnsanlaştırma (Infra-humanization)

Literatürde, birçok araştırmacının “duygu” terimini “insani duygular” olarak kabul etmesine karşın, duyguyu, “insana özgü duygular” ve “insana özgü olmayan duygular” olarak ikiye ayıran araştırmacılardan biri Jacques-Philippe Leyens’ tir.

Leyens ve arkadaşları (2000), insanlık kavramını anlamak için yaptıkları ilk çalışmada, insanı hayvandan ayıran temel özelliklerin ne olduğunu öğrenmek için bir anket uygulamışlardır. Bu çalışma sonucunda üç temel özellik ön plana çıkmıştır: Zeka, dil ve duygular (Akt. Haslam ve Loughnan 2014: 402). Daha sonra insanların günlük dillerindeki duygu ayırımını inceleyerek kuramı şekillendirmeye başlamışlardır. Duyguların tanımlanması ve farklılaşması ile ilgili yapılan daha önceki araştırmalardan da beslenen Leyens, duyguları birincil ve ikincil duygular olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu ayrımı yapan ilk araştırmacılardan biri olan Ekman’a (1992) göre; birincil duygular insanların ve hayvanların paylaştığı ortak duygulardır; ikincil duygular ise sadece insanlara özgü duygulardır. Öfke, korku ve haz gibi duygular insanlar ve hayvanların ortak duyguları iken, suçluluk, melankoli ve utanma gibi duygular insana özgü duygulardır (Ekman 1992: 193).

Alt-insanlaştırma yaklaşımında duyguların tanımlanması ve ayrıştırılması insanın özünü ve doğasını açıklama isteğinden kaynaklanmaktadır. Leyens ve arkadaşları (2003) özcü yaklaşımın (essentialism), insanın özünü ve doğasını tanımlaması bağlamından yola çıkarak, alt-insanlaştırmayı dış-grubun insani özünü reddetme olarak kuramsallaştırmaktadır. Özcü yaklaşım, ihtimallerin aksine insanın öze

dayalı bir varlık olduğu inancıdır ve insanlık olgusunun sabit, sürekli bir akış değil süreksiz, kopuk ve değişken olduğu kanaatini taşımaktadır. Gruplar arasındaki farkları, grupların fikir ayrılıkları olarak açıklamaktadır. Özcü yaklaşımın ve etnosentrizmin “insanın özü” olarak tanımladığı bu terim, alt-insanileştirme yaklaşımında “insan doğasının benzersizliği” olarak tanımlanmaktadır. Buna göre insanın özü ya da insan doğasının benzersizliği, insanların diğer türlerle ve hayvanlarla paylaşmadıkları özellikleri karakterize etmektedir (Leyens, Demoulin, Vaes, Gaunt ve Paladino 2007: 142).

Leyens ve arkadaşları (2001) alt-insanileştirme kuramını, (gruplar arasında açık bir düşmanlık olmasa dahi) insanların, dış-grup üyelerini iç-grup üyelerinden daha az insan olarak algılaması olarak açıklamıştır (Akt. Haslam ve Loughnan, 2014: 402). Araştırmacılar, 2000 yılında insanlık algısını ölçmek için bir araç geliştirmiştir. Buna göre hayvanlarla paylaşıldığına inanılan birincil duygular (şok, korku, haz gibi hayvanlarla insanların sahip olduğu ortak duygular) ile yalnız insana özgü ikincil duyguları (umut, pişmanlık, coşku, vicdan gibi) ayırmışlardır (Leyens vd. 2001: 398). Eğer insanlar kendi gruplarının insana özgü duyguları daha çok taşıdığına ve diğerlerinin hayvanlarla ortak duyguları taşıdığına inanırsa, diğerlerini alt-insanlaştırmış olmaktadır (Leyens vd. 2007: 142).

Alt-insanlaştırma kuramı temel olarak gruplara duygu atfedilmesini ve örtük çağrışım metodlarını içermektedir (Paladino, Leyens, Rodriguez, Rodriguez, Gaunt ve Demoulin 2002: 107). Alt-insanlaştırma farklı paradigmlar ve uyaranlar açısından da test edilmiştir. İç-grup ve insana özgü duygular arasındaki ilişki Örtük Çağrışım Testi kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Örtük Çağrışım Testi (ÖÇT) iç-grup ile dış-grubun farklı durumlarını ve duygularını (birincil ve ikincil, olumlu ve olumsuz) içine alarak işlemektedir (Paladino vd. 2002: 107). Paladino ve arkadaşlarının (2002) yaptıkları dört çalışmanın sonuçlarına göre, insanların iç-gruba ikincil ve dış-gruba birincil duyguları daha hızlı atfettiği dolayısıyla bu durumda daha hızlı tepki verdiğini göstermiştir. Fakat ÖÇT, buna neden olan etkinin tanımlanmasını sağlamamaktadır (Bocato, Capozza, Falvo ve Durante 2008: 232). Leyens ve arkadaşlarının yaptığı bir dizi deneysel araştırma birincil duygularla ilişkilendirmede farklılık olmamasına

rağmen, insanların ikincil duyguların iç-grupla ilişkilendirildiği durumlara dış-grupla ilişkilendirildiği duruma kıyasla daha hızlı tepki verdiğini göstermiştir (Vaes vd. 2012: 67).

Alt-insanlaştırma, insanlığın açık bir şekilde reddedilmesinin aksine daha çok örtük bir süreçtir (Haslam ve Loughnan 2014: 401). İkincil duygular genellikle örtük olarak iç-grupla ilişkili iken bunun tersine birincil duygular dış-grup ile ilişkilidir (Paladino vd. 2002: 114). Grupların ikincil duygular ile ilişkisi hatırlamayı, atfetmeyi ve davranışları etkilemektedir (Akt. Demoulin, Leyens, Rodriguez, Rodriguez, Paladino ve Fiske 2005: 418). Bu süreçte, her zaman olmasa da, iç-grup özdeşimi güçlü bir düzenleyici değişken görevi görmektedir (Leyens vd. 2003: 710). Ayrıca günlük hayat içinde gruplar arasındaki uyumlu davranışların zayıflamasına neden olabilecek önemli davranışsal sonuçları bulunmaktadır (Leyens vd. 2003: 713). Gayri-insanileştirme kuramının aksine alt-insanlaştırma kuramında, dış-grup tamamen insandışı olarak görülmemekte, daha az insan olarak nitelenmektedir. Ayrıca antropolojik ve psikolojik araştırma bulgularının açıkladığı iç-grup kayırmacılığı ile dış-grubu değersizleştirme ilişkisinin gerekli olmadığı belirtilmektedir (Leyens vd. 2000: 187).

Leyens'in belirttiği gibi alt-insanlaştırmanın sosyal etkileri önemli kıldığı birkaç boyutu bulunmaktadır. İlk olarak, gruplar arası çatışmanın gerekli bir koşul olmaması ve grupların statülerinin önemli olmamasından dolayı alt-insanlaştırma yaygın bir olgudur (Demoulin vd. 2005: 418). İkinci olarak, insanlar alt-insanlaştırma ile ilişkili tepkilerinin farkında olmadığından bunu değiştirmek zordur (Bocato vd. 2002: 231). Üçüncü olarak ise, insanlar genellikle alt-insanlaştırmanın pekiştirildiği ortamlarda yaşamaktadır (Cortes 2005: 9). Bu üç boyut toplumsal etkinin önemli noktalarını oluşturmaktadır.

Araştırma sonuçları, iç-grubun kendini daha fazla insan gördüğünü ve ikincil duygularla iç-grubu daha fazla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Fakat dış-grup üyeleri benzer bir şey yaptığında olumsuz davranışsal tepkiler görmektedir (Vaes vd. 2012: 69).

1.1.2. Haslam'ın İkili Gayri-İnsanileştirme Modeli (Haslam's Dual Model of Dehumanisation)

Nick Haslam (2006), “insanın benzersizliği” ve “insanın doğası” olarak insanlığı ikiye ayırmıştır. İnsanın benzersizliği; insanı diğer hayvanlardan ayıran özellikler iken; insanın doğası, insanın özüne ve varoluşuna özgü özelliklerdir. İnsanın doğası, insanı cansız varlıklardan (robotlar, otomatlar gibi) ayıran duygusallık, sıcaklık gibi özelliklerdir. İnsanın benzersizliği ise, insanı hayvanlardan ayıran bilişsel kapasite, medeniyet gibi özelliklerdir (Haslam ve Loughnan 2014: 403). İnsanı insan yapan özellikler, insanı diğer türlerden ayıran, insanın benzersiz özellikleri ya da özü olarak tanımlanabilmektedir. İnsanlık, insanın özünü tanımlayan özelliklerin listelenmesi ya da insanın benzersiz görünüşünün önemini belirtmesi ve diğer varlıklarla karşılaştırılmasıyla açıklanabilmektedir (Vaes vd. 2012: 69).

İnsanın benzersizliği temel olarak sosyalleşmeyi ve kültürü yansıtırken, insan doğası insan ile doğa arasındaki bağı ve doğuştan gelen eğilimi yansıtmaktadır. İnsan doğası normatiftir yani yaygın ve evrenseldir. İnsanın benzersizliği ise sosyal öğrenmeyi yansıtmaktadır ve kültürler arasında ve evren (popülasyon) içinde farklılık göstermektedir (Haslam 2006: 256).

Haslam ve arkadaşları (2005) insanlığı tanımlayan iki kavrama ilişkin önemli deneysel kanıtlar bulmuşlardır. Buna göre, insanın benzersizliği ve insanın doğasını yansıtan kişilik özellikleri birbirleriyle ilişkisizdir. Farklı içeriklere sahip her iki kavramı en iyi yansıtan şey kişilik özellikleridir: Sosyalleşme ve gelişim sonucu ortaya çıkan ve kültürler arası farkın olduğu insanın benzersizliği kavramı ile özde olan, evrensel ve duygularla ilişkili olan insanın doğası kavramı kişilik özelliklerini oluşturmaktadır (Haslam vd. 2005: 948).

İnsanın doğası, duygusallık, sıcaklık, bilişsel açıklık, eylemlilik ve derinlik gibi insanın özüne ilişkin özellikleri içermektedir. İnsanı hayvanlardan ayıran insanın benzersizliği ise medeniyet, saflık, ahlaki hassasiyet, rasyonellik ve olgunluk gibi benzersiz insani özellikleri kapsamaktadır (Haslam vd. 2007: 413). Haslam ve

arkadaşları bu kişilik özelliklerini belirleyebilmek için 2004 yılında bir çalışma yapmışlardır. İnsana özgü ve insan doğasına ilişkin 80 adet kişilik özelliği listelenmiş ve katılımcılardan bunları puanlamaları istenmiştir. Bu araştırma sonucunda iki boyut arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. 2005 yılında devam niteliğinde yaptıkları diğer bir araştırmada ise araştırmacılar iki boyut arasında zayıf bir korelatif ilişki bulmuştur (Haslam vd. 2007: 412).

Haslam'ın insanlığın iki boyutu olarak adlandırdığı gayri-insanileştirme, dış-grup için bu iki boyutu inkar etmektir. Birinci boyut, diğerlerinin insan doğası özelliklerini inkar ederek onları makine gibi görmeyi içeren mekanik gayri-insanileştirme (mechanistic dehumanisation) olarak adlandırılmaktadır. İkinci boyut ise diğerlerinin insana özgü benzersiz kişilik özelliklerini reddederek onları hayvanlaştıran hayvansı gayri insanileştirme (animalistic dehumanisation) olarak isimlendirilmektedir (Haslam vd. 2007: 413-414).

Loughnan ve Haslam'ın 2007 yılında yaptıkları bir çalışmada, sanatçılar, daha çok insan doğası ile ilgili kişilik özellikleri ile ilişkilendirilirken, iş adamları daha çok insanın benzersizliği özellikleri ile ilişkilendirilmiştir (Vaes vd. 2012: 69). Başka bir anlatımla, sanatçıların insanın benzersizliği özelliklerini taşımadığı düşünülmüş, hayvanlarla ilişkilendirilmiştir. İş adamlarının ise insan doğasına ait özellikleri inkar edilmiş ve cansız varlıklarla ilişkilendirilmişlerdir. Bu bulgulara göre sanatçılar hayvansı olarak gayri-insanileştirilmiş, iş adamları ise mekanik olarak gayri-insanileştirilmiştir.

İnsanın benzersiz özellikleri olan medeniyet, kibarlık, rasyonellik ve sosyalleşme özellikleri inkar edildiğinde diğerleri kültürsüz, kaba, irrasyonel, ahlaksız ve çocukça görülmektedir. Bu şekilde insanlar örtük bir biçimde diğerlerini hayvanlarla ilişkilendirmiş olmaktadır. Diğer taraftan, insan doğasının özellikleri olan duygusallık, sıcaklık, canlılık, açıklık ve derinlik özellikleri inkar edilirse, başkaları eylemsiz, soğuk, pasif, katı ve yüzeysel görülmektedir. Bunun sonucunda da insanlar mekanikleştirilmiş olmaktadır (Haslam, Kashima, Loughnan, Shi ve Suitner 2008: 249).

Haslam'ın modeli alt-insanlaştırmaya göre daha kapsamlıdır. Haslam'ın, hayvansı gayri-insanileştirme olarak adlandırdığı boyut ile Leyens'in alt-insanlaştırma kuramı benzerlik göstermektedir. Buna karşın, gayri-insanileştirme modeli hem kişiler arası hem de gruplar arası süreçlerle ilgilenmesine karşın alt-insanileştirme modeli yalnızca gruplar arası süreçlerle ilgilenmektedir. Ayrıca Haslam'ın modeli açık ya da örtük saldırganlığın varlığından söz etmektedir.

1.1.2.1. Metafor Temelli Gayri-İnsanileştirme

Tarih boyunca birbirleri ile etkileşime geçmiş toplulukların o günün koşulları, bağlam ve tarihsel yaşantılar sonucunda birbirlerine kin ve nefret duyduğu birçok örnek vardır. Bu kin ve nefret çatışma ve savaş gibi daha büyük olaylar doğururken, günlük hayat pratikleri ve kullanılan dili de etkilemektedir. Grup ve topluluklar kendilerini diğerlerinden ayırmak için diğerlerini hayvan, robot ya da nesne isimleri ile ilişkilendirmişlerdir. Bu süreci Haslam (2009) metafor temelli gayri-insanileştirme olarak isimlendirmektedir.

Haslam ve arkadaşları (2009) özellik (attribute) temelli iki boyutlu yaklaşımlarının yanı sıra metafor temelli yaklaşımı da geliştirmişlerdir. Özellik temelli yaklaşım dış-grubun insan doğası ve insanın benzersizliği özelliklerini reddetme ve insana özgü olmayan kişilik özellikleri atfetme üzerine kurulu iken, metafor temelli yaklaşım dış-grubu direkt insan olmayan (hayvan ya da robot gibi) varlıklarla ilişkilendirmeyi kapsamaktadır (Vaes vd. 2012: 70). Bu iki model birbirini tamamlar niteliktedir; özellikler metaforlara yol açmakta, metaforlar da özellikleri barındırmaktadır (Loughnan vd. 2009: 757).

Tarih, bu yaklaşımı örneklendirecek ve kanıtlayacak birçok olayla doludur. Örneğin; Antik Yunan'da, Barbarlar (Yunanca konuşamayan yabancılar) vatandaşlarla büyük ölçüde eşit görülürken, köleliğin çoğalması ve Roma İmparatorluğunun genişlemesi sonucu Barbarlar aptal, tehlikeli ve hayvan gibi yaşayan varlıklar olarak görülmeye başlanmıştır (Vaes vd. 2012: 64). Siyahlar "maymuna" benzetilmektedir öyle ki hala Avrupa'da futbol sahasına Siyah oyuncu girince seyirciler maymun sesleri

çıkarmaktadır (Haslam ve Loughnan 2013: 400). Naziler İkinci Dünya Savaşı öncesi ve süresi boyunca Yahudilere “sıçan” diye seslenmiştir (Vaes vd. 2012: 71). Ruanda soykırımında, Hutu yönetimindeki Radio Rwanda, Tutsiler için ”hamamböceği” kelimesini kullanmıştır (Kellow ve Steeves 1998: 120). Birçok toplumda göçmenler “haşere” olarak, soykırım kurbanları “parazit” olarak, kadınlar ve özellikle seks işçileri akılsız ve seks hizmeti veren hayvanlar ya da nesnelere olarak, Amerikan yerlileri, Afrikalı yerliler ve Aborjinler ise vahşi, gelişmemiş ve hayvansı olarak görülmektedir (Haslam ve Loughnan 2013: 407).

Metaforlar temelinde diğerlerini insanlıktan çıkarmak kültürler ve diller arasında farklılık göstermektedir. Türkiye’de özellikle atasözleri ve deyimler incelendiğinde bu tip metaforik anlatımların olduğu görülebilir.

1.1.3. Kalıpyargı İçerik Modeli (Stereotype Content Model)

Bir sosyal grubun üyesi olmasından dolayı kişiden hoşlanmama (dislike) önyargı olarak tanımlanmaktadır. Bu geleneksel yaklaşım çerçevesinde önyargıyı ölçmek için iki kutuplu tutum ölçeği (hoşlanma / hoşlanmama) kullanılmaktadır (Akt. Harris ve Fiske 2006: 847). Allport (1954) da benzer bir şekilde sosyal kategori temelinde hissedilen antipatinin önyargıyı meydana getirdiğini belirtmektedir. Fakat Harris ve Fiske’e (2006) göre tek boyutlu antipati önyargıyı açıklamak için yeterli değildir. Bu araştırmacılar, önyargıyı açıklamak için temel düşmanlık duygusundan daha fazla sosyal duygu olduğunu öne sürmektedir.

Kalıpyargı içerik modeli (KİM; Stereotype Content Model: Harris ve Fiske 2006) iki temel boyutu içermektedir: Dost ve düşman ayrımı ile (sıcaklık, samimiyet) yetenek konusundaki kanı (yetkinlik, yeterlik). Örneğin; bir grup olarak hoşlanılan ev hanımları şirin ve zararsız görülmekte, hoşlanılmayan bir grup olarak zenginler soğuk ve insanlıktan uzak görülmektedir (Fiske, Cuddy, Glick ve Xu 2002: 898). Sosyal grupların yardım etme ya da zarar verme niyetleri sıcaklık (warmth); bu niyetlerin eyleme geçirilebilme yeteneğinin olup olmaması yeterlik (competence) olarak değerlendirilmektedir (Harris ve Fiske 2006: 847). KİM’e göre sıcaklık ve yeterlik

boyutlarının düzeyleri insanların başkalarını nasıl algıladığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Harris ve Fiske (2006) sıcaklık ve yeterlik boyutlarının düzeylerini de düşük ve yüksek olarak ikiye ayırmaktadır. Oluşan bu dört koşula göre her iki boyutun da düşük olduğu koşulda gayri-insanileştirme gerçekleşebilir. Hoşnutsuzluk ve saygısızlığın işaret ettiği en kötü önyargıyı barındıran bu koşulda grup gayri-insanileştirmenin hedefi olmaktadır (Vaes vd. 2009: 25).

Yeterlik ve sıcaklık boyutlarının dört farklı koşulu sosyal gruplar için dört farklı duygu meydana getirmektedir: Onur (pride), imrenme (envy), merhamet (pity) ve iğrenme (disgust). Dolayısıyla tüm gruplar düşmanlık uyandırmamaktadır (Harris ve Fiske 2006: 847). Yeterlik ve sıcaklığın yüksek olarak algılandığı grup iç-grubu yani onur duygusunu hatırlatmakta, yeterliğin yüksek, sıcaklığın düşük algılandığı grup çelişik (ambivalent) duygu olan imrenmeyi uyandırmakta ve sıcaklığın yüksek, yeterliğin düşük olarak algılandığı grup babacan (paternalistic) bir duygu olan merhameti uyandırmaktadır. Bunun yanında, her iki boyutun da düşük olarak algılandığı dış-grup hem insanlar hem de nesnelere için itici (repellant) olan iğrenmeyi meydana getirmektedir (Akt. Harris ve Fiske, 2007: 45). KİM'e göre iğrenme, duygular içinde benzersiz olanıdır; çünkü hem insanları hem de diğer türleri hedef almakta ve insanlarla nesnelere işlevsel olarak eşitlemektedir (Harris ve Fiske 2006: 848). Tablo 1.1'de KİM'in boyutları gösterilmiştir.

İç-grupla özdeşleştirilen sıcaklık ve yeterlik boyutlarının yüksek olduğu koşul dışındaki diğer üç koşul dış-grubu ifade etmektedir. Bu üç koşuldaki gruplara karşı değişen düzeylerde önyargı olmasına karşın iki boyutun da düşük olduğu iğrenme duygusu insana özgü sosyal duyguların inkar edilmesiyle dış-grubun daha az insan görüldüğü koşuldur. İnsanın benzersiz özelliklerini reddetme temelindeki hayvansı gayri-insanileştirme ve dış-grubu birincil duygularla ilişkilendirme temeline dayalı alt-insanileştirme sonuçları bakımından KİM'deki iğrenme koşulu ile benzeşmektedir.

Beyin görüntüleme çalışmaları da KİM'i desteklemektedir. KİM'in dört koşulundaki gruplar karşılaştırıldığında iki boyutun da düşük olduğu durumda (iğrenme) beynin sosyal muhakemeden sorumlu bölgesinin mPFC'nin (medial

Prefrontal Cortex) aktive olduğu bulunmuştur (evsizler ve madde bağımlıları gibi). Bu gruplar için amigdala ve insulanın aşırı tepkisi iğrenme tepkisini ortaya çıkarmıştır (Harris ve Fiske 2007: 47).

Tablo 1.1: Kalıpyargı İçerik Modeli Boyutları Tablosu

		YETERLİK	
		<i>YÜKSEK</i>	<i>DÜŞÜK</i>
SICAKLIK	<i>YÜKSEK</i>	ONUR	MERHAMET
	<i>DÜŞÜK</i>	İMRENME	İĞRENME

Kaynak: Harris ve Fiske (2007)

1.1.4. Zihin Algılama Modeli (Mind Perception Account)

Zihin uzun yıllardan beri hem sıradan insanlar hem de araştırmacılar için merak konusu olmuş, bunun üzerine çok fazla düşünülmüş ve araştırmalar yapılmıştır. İnsanlar kendi zihinsel işleyişlerine ulaşabilirken başkalarının zihinsel işleyişine ulaşamamaktadır. Bu nedenle, başka insanların zihinsel süreçlerini merak etmektedir. Diğer insanların kendilerine benzeyip benzemediği, güvenilir olup olmadığı ya da çekici olup olmadığı insanlar için merak konusudur (Epley ve Waytz 2010: 498). İnsanlar başkalarının ne düşündüğünü, ne hissettiğini ya da ne planladığını anlamaya çalışmaktadır.

Epley ve Waytz (2010)'a göre, başkalarının zihinsel durumları ile ilgili çıkarımları anlamak "kişiyi algılama sürecinin" merkezindedir. Bu sürecin temel argümanı, hedef bireyin sabit eğilimlerinin ve kişiliğinin izlenimlerinden yola çıkarak davranışlarını açıklamaktır. Verilen tepkiden hangi zihinsel durumun sorumlu olduğuna karar vermek gerekmektedir. Bunun için ilk önce, en azından örtük bir şekilde, kişinin bir zihne sahip olduğunu belirlemeye ihtiyaç duyulmakta ve daha sonra kişinin zihinsel durumu değerlendirilmektedir. Zihin Algılama Modeli, zihni iki bağımsız boyut

üzerinden tanımlamaktadır:(a) Yapabilme, planlayabilme ve otokontrol kapasitesi şeklinde tanımlanan öznelik (agency) boyutu; (b) duyuşal ve duygusal olarak hissedebilme kapasitesi şeklinde tanımlanan deneyim (experience) boyutudur (Gray ve Wegner 2012: 126).

Bu iki boyutun daha önce açıklanan gayri-insanileştirme modelleriyle benzer olduğu görölmektedir. Haslam (2006)'ın insanın benzersizliği boyutu ile açıkladığı bilişsel kapasite, analitik düşünme gibi özellikler ile Zihin Algılama Modelinin öznelik boyutunda açıkladığı düşünme, otokontrol gibi özellikler benzerdir. Bu özellikler bizi hayvanlardan ayırmaktadır. Yine aynı şekilde duygusallık, sıcaklık gibi insan doğasının özellikleri ile deneyim boyutundaki duyuşal ve duygusal kapasite benzerdir. Bunlar ise bizi robotlardan ve diğer cansız varlıklardan ayırmaktadır (Haslam ve Loughnan 2014: 404). Benzer şekilde Kalıpyargı İçerik Modelindeki yeterlik boyutu öznelik boyutuna karşılık gelirken, sıcaklık boyutu deneyime denk gelmektedir.

Yetişkin insanlar her iki boyuta da sahip kabul edilmektedir; Ayrıca, insanı hayvanlardan ayıran eylem kapasitesi insan zihninin önemli bir özelliği olarak görölmektedir (Gray ve Wegner 2012: 126). Öznelik ve deneyim boyutlarından birinden ya da her ikisinden de yoksun olarak algılanan bireyler daha az insan olarak algılanmaktadır.

1.2. Sosyal Kimlik Teorisi (Social Identity Theory)

Sosyal kimlik teorisi, sosyal süreçler ile grupların güç, statü, üstünlük ve maddi avantaj için mücadeleleri arasındaki ilişkiyi içeren grup davranışlarını incelemektedir (Abrams ve Hogg 1990: 2). Sosyal kimlik, kişinin önemli duygu ve değerleri paylaştığı belirli sosyal gruplarla ait olduğu bilgisidir (Tajfel ve Turner 1986: 15). Diğer bir deyişle, kişinin kendisini bir sosyal gruba ait hissetmesidir.

Reicher, Spears ve Haslam'a (2010) göre, sosyal kimlik psikolojideki kimlik tanımından üç temel yapısal farkla ayrışmaktadır. Birincisi, sosyal kimlik başkaları ile

farklılık ve benzerliklerimizi açıklaması ile ilişkisel bir terimdir. İkincisi, başkaları ile paylaşılır ve ortak sosyal eylemleri barındırır. Son olarak anlamlar, kolektif tarih ve anın ürünü olan sosyal kimlikle ilişkilidir. Teorinin bu yapısal faktörleri birey ve toplumu birbirine bağlamaktadır (Reicher, Spears ve Haslam 2010: 2).

Sosyal kimlik teorisine göre, birey olumlu benlik imajına (self-image) sahip olmak için ait olduğu grubun statüsünü geliştirme yönünde güdülenmektedir. Ayrıca, dış-gruba karşı ayrımcılık ve önyargı yoluyla da birey benlik imajını arttırabilir.

Tajfel'e (1986) göre, kalıpyargılar olağan bilişsel süreçlerin temelinde vardır ve insanları sınıflama (gruplama) eğilimine dayanmaktadır. Başkalarını sınıflama, gruplar arasındaki farkların grup içindeki benzerliklerden fazla algılanması yoluyla yapılmaktadır. Bunun sonucunda, iç-grup "biz", dış-grup "onlar" olarak ayrılmaktadır (McLeod 2008, www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html). Kategorileme insanların kendilerini değerlendirme şeklini de değiştirmektedir. Kişiler arası değerlendirme süreci, bireyin benlik algısını, tutumlarını, anılarını, davranışlarını ve duygularını içermektedir ve bu, kişisel kimliği oluşturmaktadır. Gruplar arası değerlendirme süreci ise iç-grubun sağladığı benlik imajı ve grup üyeliğinin duygusal önemini içermektedir ve bu, sosyal kimliği oluşturmaktadır (Hornsey 2008: 206).

Tajfel ve Turner'a (1986) göre, sosyal kimliğin inşası sırasıyla kategorileme, özdeşim kurma ve karşılaştırma süreçleriyle meydana gelmektedir. Sosyal kategorileme, sınıflamaya dair bilişsel süreçleri, sosyal çevrenin düzenlenmesini ve sosyal etki bağlamında birey olabilmeyi içermektedir (Tajfel ve Turner 1986: 16). Bu kimliklenme sürecinde bireyler, diğer kişi ve gruplarla benzerlikler ve farklılıklar temelinde karşılaştırma yapmaktadır.

1.3. Çoklu Kategorileme Teorisi (Multiple Categorisation Theory)

Sosyal kategorileme, gruplar arası ilişkileri her zaman basit ve kesin şekilde değil çoğu zaman karmaşık ve çok yönlü açıklamaktadır. İnsanlar kendilerini ve

başkalarını tanımlarken sadece tek bir grup üzerinden değil karmaşık, iç içe geçmiş ve çok boyutlu bir şekilde tanımlamaktadır. Bu tanımlama bağlama, motivasyona ve çeşitli faktörlere bağlıdır (Crips ve Hewstone 2007: 165). Bağlama ve koşullara göre kişi aynı anda birçok gruba aidiyet hissedebilmektedir. Türk kadın öğretmen, Müslüman Arap, genç Siyahi, radikal feminist gibi birden fazla kimliği benimseyebilmektedir. Bu çerçevede çoklu kategorilemenin gruplar arası önyargıyı nasıl etkilediği önemli bir sorudur (Crisp ve Hewstone 2001: 46). Araştırmalar önyargının azaldığına dair sonuçlar sunmaktadır (Crisp, Hewstone ve Rubin 2001: 87; Hall 2005: 1442; Levin ve Campbell 1972: 1022-1024).

Önceki araştırmalar kalıpyargı ve önyargı gibi gruplar arası olgularda çoklu kategorilerin (grup) etkisinin olabileceğini göstermiştir (Stangor, Lynch, Duan ve Glass 1992: 216). Günümüzdeki birçok araştırma iki boyutun çaprazlanması ile oluşan dört kategori üzerine çalışmaktadır (Crips vd. 2001: 78). Bu çalışmada manipülasyon için oluşturulan hikayelerde cinsiyet ve sosyal statü değişken olarak tanımlanmıştır. Cinsiyetin alt grupları kadın ve erkek, sosyal statünün alt grupları ise öğrenci ve çalışan olarak tanımlanmıştır. Bu kategoriler çaprazlandığı zaman elde edilen kategoriler, kadın öğrenci, kadın çalışan, erkek öğrenci ve erkek çalışan grupları elde edilmektedir. Gruplar arası ilişkiler temelinde kişilerin kategorilerdeki kişilerle benzerlik ve farklılıkları ayırt etmesi beklenmektedir. Örneğin Suriyeli kadın öğrenci koşulunda hem öğrenci kategorisi hem de kadın kategorisi Türk kadınlar öğrenciler için iç-grup özelliği taşımaktadır. Suriyeli kadın çalışan koşulunda ise sadece kadın olma durumu ortak iç-grup üyeliği algısını belirgin kılabilir. Çoklu kategorileme teorisine göre bu şekilde belirgin kılınan çoğul kategorilerin varlığı tekil bir kategoriye kıyasla Türklerin Suriyeli bireyleri kategorilerden en azından biri üzerinden iç-grup üyesi olarak algılama ile sonuçlanacaktır. Çoklu kategorilemenin olumsuz önyargıları azalttığı yönündeki bulgulardan hareket edildiğinde gayri-insanileştirmeyi de azaltması beklenebilir.

Çapraz sosyal kategorilerin gruplar arası çatışmayı azaltabildiği düşüncesi ilk olarak kabile toplulukları ile çalışan antropologların gözlemlerinden ortaya çıkmıştır. Antropologlar çaprazlanmış sosyal yapının olduğu kültürlerde bu yapının olmadığı kültürlerle kıyasla çatışmanın azaldığını gözlemlemiştir. Buna karşın çapraz

kategorilemenin gruplar arası önyargıyı azaltıp azaltmadığı ile ilgili yapılan sosyal psikoloji çalışmalarında çelişkili sonuçlar elde edilmiştir (Crisp vd. 2001: 87). Çapraz kategorilemenin gruplar arası önyargıyı azaltabileceğini farklı koşullarda ve bağlamlarda test eden araştırmalar devam etmektedir ve bu araştırmaların neredeyse tamamı araştırmacılar tarafından laboratuvar ortamında oluşturulan küçük gruplarda test edilmiştir (Crisp vd. 2001: 78/81).

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Gayri-insanileştirmenin temelinde gruplar arasında var olan sosyal farklılıklar bulunmaktadır. Grupların dil, din, ırk, renk, sosyo-ekonomik düzey ve benzeri farklılıklarının olması “diğer” ya da “öteki” kavramını doğurmaktadır. Bu bağlamda kişi ya da gruplar kendilerini daha fazla insana yakın, diğerlerini ise daha fazla hayvana yakın görme eğilimi göstermektedir. Leyens (2000) ve Haslam’ın (2006) kavramsallaştırdığı bu olgu, hem kendileri tarafından hem de başka araştırmacılar tarafından araştırılmıştır. Bu bilgiler ışığında düzenlenen bu araştırma sosyal kategorilerin (Suriyelinin statüsü ve cinsiyeti) ve sosyal kimlik değişkenlerinin (dindarlık, politik görüş, etnik ve ulusla özdeşim) gayri-insanileştirmeye etkisini test etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan hipotezler aşağıda sunulmaktadır.

Katılımcılara verilen hikâyelerde Suriyeli mülteci bir kişi bulunmaktadır. Bu kişinin hem statüsü (öğrenci veya çalışan) hem de cinsiyeti (kadın veya erkek) değişimlenmiştir. Çünkü sosyal kategorileme kuramı çerçevesinde katılımcıya birden fazla kategori sunulmasının (Suriyeli kadın öğrenci veya Suriyeli erkek çalışan) tek bir kategori (Suriyeli göçmen) sunulduğu duruma göre gayri-insanileştirme üzerinde olumlu bir etki yaratması beklenmektedir.

H₁: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₂: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₃: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin kişi bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₄: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₅: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin grup bazında insan doğasının pozitif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₆: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin grup bazında insan doğasının negatif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₇: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin grup bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₈: Manipülasyon öyküsünde katılımcılara sunulan Suriyeli göçmenin cinsiyetinin, statüsünün ve katılımcıların cinsiyetinin, gayri-insanileştirmenin grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri boyutu üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₉: Manipülasyon koşullarının gayri-insanileştirme üzerindeki etkisinde en az iki koşul arasında anlamlı fark vardır.

H₁₀: Kişi bazında gayri-insanileştirme ile grup bazında gayri-insanileştirme arasında anlamlı bir fark vardır.

Hikayedeki Suriyeli hakkında verilen kısıtlı bilginin katılımcıların değerlendirme süreçlerini ve tutumlarını etkileyeceği düşünülmektedir. Buna karşın daha geniş çerçeveden tüm Suriyeli göçmenleri düşünmeleri istendiğinde, katılımcıların tutumları farklılaşacaktır. Tajfel ve Turner (1986) tarafından geliştirilen sosyal kimlik kuramına ve çoklu kategorileme kuramına katkı sağlayan Crisp ve Hewstone'a (2001) göre ortak ya da farklı sosyal kimliklere sahip olmak insanların önyargılarında ve tutumlarında değişiklik yaratacaktır.

H₁₁: İnsan doğası ve insanın benzersizliği boyutları arasında anlamlı bir fark vardır.

Haslam ve arkadaşlarının 2005 yılında yaptıkları araştırmaya göre insan doğası boyutu insanın benzersizliği boyutuna göre daha güçlü bulunmuştur ve bu iki boyut farklılaşmıştır (Haslam vd. 2005: 949). Bain ve arkadaşlarının 2009 yılında Avusturalya'daki Çinli ve Avusturalyalı öğrencilerle yaptıkları araştırmada, Anglo-Avusturalyalılar Çinli öğrencilerin insan doğası özelliklerini inkar etmişlerdir. Etnik Çinliler ise Avusturalyalı öğrencilerin insanın benzersizliği özelliklerini inkar etmişlerdir (Bain, Park, Kwok ve Haslam 2009: 800).

H₁₂: Gayri-insanileştirmenin pozitif ve negatif boyutları arasında anlamlı fark vardır.

Gayri-insanileştirme kuramına göre insanlar dış-gruba iç-gruba göre daha fazla negatif özellik atfetme eğilimindedirler.

H₁₃: Katılımcıların cinsiyetlerine göre gayri-insanileştirme puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

H₁₄: Erkek ve/veya cinsiyet belirtilmemiş kişiye göre kadın daha az gayri-insanileştirilecektir.

H₁₅: Çalışan ve/veya statüsü belirtilmemiş kişiye göre öğrenci daha az gayri-insanileştirilecektir.

H₁₆: Politik görüşleri itibariyle kendisini sağda konumlandırılanlar solda konumlandırılanlara göre Suriyelileri daha fazla gayri-insanileştireceklerdir.

Türkiye’de politik kutuplar sol ve sağ olarak adlandırılırken dünya literatüründe muhafazakar ve liberal şeklinde tanımlanmaktadır (Graham, Haidt ve Nosek 2009: 1029). Muhafazakar bireyler ya da toplumlar, liberallere göre daha fazla kendi kültür ve değerlerine koruma ve sürdürme isteğindedirler. Bu nedenle sağ yönelimli politik görüşü olanlar sol yönelime sahip olanlara göre Suriyelileri daha fazla gayri-insanileştirecektir.

H₁₇: Dindarlık düzeyi arttıkça gayri-insanileştirme azalacaktır.

Katılımcıların kendilerini Müslüman ve dindar olarak tanımlamaları, Suriyeli Müslümanlarla ortak kimlik algılamalarına neden olacaktır. Bunun sonucunda gayri-insanileştirme puanları azalacaktır. Zebel, Zimmerman, Viki ve Doosje (2008) Hollandalı katılımcılarla yaptıkları araştırmada Hollandalı Birleşmiş Milletler askerlerinin Srebrenista’da 7000’den fazla Müslümanın katledilmesine engel olmakta yetersiz oldukları hatırlatılmış ve katılımcıların Bosnalı Müslümanları gayri-insanileştirdiği bulunmuştur. Ayrıca, katılımcıların telafi politikalarını çok az desteklediği kaydedilmiştir.

H₁₈: Ulusla özdeşim arttıkça gayri-insanileştirme de artacaktır.

H₁₉: Etnik özdeşim arttıkça gayri-insanileştirme de artacaktır.

H₂₀: Dindarlık ve ulusla özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde etkileşim etkisi vardır.

H₂₁: Dindarlık ve etnik özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde etkileşim etkisi vardır.

H₂₂: Politik görüş ve etnik özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde etkileşim etkisi vardır.

H₂₃: Politik görüş ve ulusla özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde etkileşim etkisi vardır.

H₂₄: Politik görüş ve dindarlığın gayri-insanileştirme üzerinde etkileşim etkisi vardır.

H₂₅: Manipülasyon koşullarının ve dindarlığın gayri-insanileştirme üzerinde düzenleyici etkisi vardır.

H₂₆: Manipülasyon koşullarının ve ulusla özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde düzenleyici etkisi vardır.

H₂₇: Manipülasyon koşullarının ve etnik özdeşimin gayri-insanileştirme üzerinde düzenleyici etkisi vardır.

H₂₈: Suriyelilerle temas arttıkça gayri-insanileştirme azalacaktır.

Temas kuramına (Pettigrew, Christ, Wagner ve Stellmacher 2006: 416; Wagner, Christ, Pettigrew, Stellmacher ve Wolf 2006: 382) göre dış-grup ile temasta olmak önyargıları azaltmaktadır. Temas gayri-insanileştirmeyi de azaltacaktır.

Bu hipotezleri test etmek için aşağıdaki araştırma modeli kullanılmıştır.

Tablo 1.2: Araştırma Modeli Tablosu

Bağımsız değişkenler	
Kendini sansürleme isteği	
Politik görüş	
Dini inanç	
Etnik özdeşim	
Ulusla özdeşim	
Temas	
Manipülasyon koşulları	Suriyeli Erkek Çalışan Suriyeli Erkek Öğrenci Suriyeli Kadın Çalışan Suriyeli Kadın Öğrenci Kontrol Koşulu
Bağımlı değişkenler	
Kişi bazında gayri-insanileştirme	İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri İnsan Doğasının Negatif Özellikleri İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri
Grup bazında gayri-insanileştirme	İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri İnsan Doğasının Negatif Özellikleri İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

İlk olarak araştırmanın amacına uygun deneysel araştırma deseni planlanmıştır. Değişkenleri ölçmek için literatürden uygun ölçekler seçilmiştir. Ayrıca ulaşılmak istenen bilgiye göre kültüre özgü yeni ölçekler hazırlanmıştır. Araştırmanın tüm süreci önceden planlanmış ve etik kurallar çerçevesinde uygulanmıştır. Aşağıda araştırmanın örnekleme, kullanılan ölçüm araçları ve uygulama süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan öğrencilerden seçilmiştir. Araştırmaya toplam 168 kişi katılmıştır. Katılımcıların %85.1'i Türk, %14.9'u ise diğer etnik grup üyelerinden oluşmuştur. Bu durum, gruplar arası karşılaştırmayı yapmaya engel olduğundan (sayısal eşitlik sağlanamadığından) diğer etnik grup üyesi katılımcılar analizden çıkarılmıştır. Sonuçta toplam 143 kişinin verisi analize dahil edilmiştir. Katılımcıların 72'si kadın (%50.3), 71'i erkek (%49.7) üniversite öğrencisidir. Katılımcıların yaş ortalaması 21.37'dir (SS = 2.14).

Tablo 2.1: Deneysel Desen ve Örneklem Sayısı

		Manipülasyon Koşulları				Kontrol Koşulu	Toplam
		Erkek Öğrenci	Erkek Çalışan	Kadın Öğrenci	Kadın Çalışan		
Cinsiyet	Kadın	13	12	17	13	17	72
	Erkek	13	8	18	13	19	71
Toplam		26	20	35	26	36	143

2.2. Kullanılan Ölçüm Araçları

2.2.1. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği

Hayes ve arkadaşları tarafından 2005 yılında geliştirilen ölçeğin Coşkun ve arkadaşları tarafından 2012 yılında Türkçe adaptasyon çalışması yapılmıştır. Yapılan faktör analizinde ölçeğin orjinaliyle paralel şekilde tek faktörde toplandığı görülmektedir. Ölçek toplam puanı hesaplanırken 4. ve 8. maddeler ters kodlanmıştır. Coşkun ve arkadaşlarının yaptıkları geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sonucuna göre, ölçeğin Cronbach Alfa değeri .82 bulunmuştur ve varyansın %44.99'unu açıklamaktadır.

2.2.2. Politik Görüş Ölçeği

Katılımcıların politik görüşlerini öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından 2 soru hazırlanmıştır. İlk soru 7'li Likert tipinde hazırlanmış ve katılımcının (0) aşırı sol ve (6) aşırı sağ aralığında kendilerini konumlandırımları istenmiştir. Bu sorunun ortalaması 3.38 (SS =1.36) bulunmuştur. İkinci soru kategorik olarak hazırlanmıştır ve katılımcıların kendilerini yakın hissettikleri siyasi partiyi işaretlemeleri istenmiştir.

Katılımcılara kendilerini hangi siyasi partiye yakın hissettikleri sorusuna verdikleri cevaba göre 29'u (%20.3) AKP, 39'u (%27.3) CHP, 29'u (%20.3) MHP, 28'i (%19.6) diğer siyasi partileri seçmiştir. Ayrıca 18'i (%12.6) herhangi bir siyasi parti belirtmemiştir.

2.2.3. Dini İnanç Ölçeği

Araştırmacılar tarafından hazırlanan dört soru ile katılımcının dini inancı, kendini ne kadar dindar olarak tanımladığı, dinin kişinin hayatını ne düzeyde etkilediği ve dini ibadetleri ne kadar yerine getirdiği sorulmuştur. Dini inancı kategorik olarak (Sünni, Alevi ve diğer) sorulmuştur. Diğer üç soru 7'li Likert tipinde (0=Hiç ve 6=Tamamen) yöneltilmiştir.

Dini inanışlarına göre katılımcıların 115'i (%80.4) Sünni, 4'ü (%2.8) Alevi ve 17'si (%11.9) başka dini inanışlara sahiptir. Yedi (%4.9) kişi ise herhangi bir dini inanç belirtmemiştir.

2.2.4. Etnik Özdeşim Ölçeği

Gezici-Yalçın'ın (2017) kendi çalışması için geliştirdiği bu ölçek, yapılan bu araştırma için de uygun görülmüş ve uygulanmıştır. Bu ölçek için 7'li Likert tipi ölçüm kullanılmıştır. Fakat ölçeğin 1., 4., 5. ve 6. maddeleri normal dağılmadığı için analizden çıkarılmıştır. Ölçeğin 2., 3., 7. ve 8. maddeleri toplanıp ölçek toplam puanı elde edilmiştir.

2.2.5. Ulusla Özdeşim Ölçeği

Roccas ve arkadaşlarının (2006) geliştirdiği iki faktörlü (bir etnik gruba bağlanma ve bir etnik grubu yüceltme) ulusla özdeşim ölçeği kullanılarak katılımcıların kendilerini etnik grubu/ulusu ile ne derece özdeşleştirdiği ölçülmüştür. On altı maddeden oluşan ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 ve 15 numaralı maddeleri bir etnik gruba bağlanmayı (yurtseverlik) ölçerken 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14 ve 16 numaralı maddeleri ait olunan etnik grubu yüceltmeyi (milliyetçilik) ölçmektedir. Diğer ölçümlerde olduğu gibi 7'li Likert tipi ölçüm alınmıştır (0=Hiç Katılmıyorum ve 6=Tamamen Katılıyorum). Yapılan analizde ölçeğin birinci maddesi normal dağılım göstermediği için analizden çıkarılmıştır. Roccas ve arkadaşlarının (2006) araştırma sonuçlarına göre, bir etnik gruba bağlanma faktörüne ilişkin Cronbach Alfa değeri .89 ve ait olunan etnik grubu yüceltme faktörünün Cronbach Alfa değeri .78 olarak bulunmuştur.

2.2.6. Suriyeli Göçmenlerle Temas Ölçeği

Wagner ve arkadaşlarının (2006) oluşturduğu temas ölçeğinden uyarlanmıştır. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte, katılımcıların Suriyeli komşusu, arkadaşı, akrabası olup olmadığı, varsa kaç kişi olduğu ve onlarla ne sıklıkla boş zamanlarını birlikte geçirdiği sorulmuştur. Katılımcıların %99.3'ü sınıfında Suriyeli göçmen,

%93.7'si arkadaşı, %100'ü akrabası, %86.7'si komşusu ve %92.3'ü diğer sosyal ortamlarda tanıdığı (spor salonu vb.) Suriyeli olmadığını belirtmiştir.

2.2.7. Manipülasyon Araçları

Sosyal kategorileri manipüle etmek için beş farklı hikaye oluşturulmuştur. Manipülasyon için kullanılan değişkenler; Suriyeli göçmenin sosyal statüsü (öğrenci, çalışan) ve cinsiyetidir (kadın, erkek). Bu beş koşulda sırasıyla Suriyeli erkek bir öğrencinin, Suriyeli erkek bir çalışanın, Suriyeli kadın bir öğrencinin, Suriyeli kadın bir çalışanın, kontrol koşulunda ise cinsiyeti ve sosyal statüsü belirtilmemiş bir Suriyelinin hikayesi verilmiştir. Manipülasyon için hazırlanan hikayeler aşağıda sunulmaktadır. Manipülasyon sorularına doğru cevap veren katılımcılar (%94.3) analize alınmıştır; sorulara yanlış cevap veren katılımcılar araştırma verisine alınmamıştır.

2.2.7.1. Koşul 1: Suriyeli Erkek Öğrenci

Ahmed R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. Şam Üniversitesi'nde kimya eğitimini tamamladıktan sonra yine aynı alanda yüksek lisansa başlamıştır. Programa kayıt yaptırdığı 2011 yılında Suriye'de çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Ancak savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ve Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngilizce yüksek lisans programına başlamıştır ve başarıyla tamamlamıştır.

2.2.7.2. Koşul 2: Suriyeli Erkek Çalışan

Ahmed R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta eğitimini Halep'te tamamlamıştır. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ancak Türkiye'de eğitimine devam edememiştir. Ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kalmıştır.

2.2.7.3. Koşul 3: Suriyeli Kadın Öğrenci

Fatma R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. Şam Üniversitesi'nde kimya eğitimini tamamladıktan sonra yine aynı alanda yüksek lisansa başlamıştır. Programa kayıt yaptırdığı 2011 yılında Suriye'de çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Ancak savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ve Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngilizce yüksek lisans programına başlamıştır ve başarıyla tamamlamıştır.

2.2.7.4. Koşul 4: Suriyeli Kadın Çalışan

Fatma R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta eğitimini Halep'te tamamlamıştır. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ancak Türkiye'de eğitimine devam edememiştir. Ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kalmıştır.

2.2.7.5. Koşul 5: Kontrol Koşulu

A. R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır.

2.2.8. Manipülasyon Kontrol Soruları

Katılımcılara manipülasyon hikayeleri verildikten sonra manipülasyonun çalışıp çalışmadığını kontrol etmek amacıyla sorular sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

- Hikayede adı geçen kişi ne mezunudur?
- Akademik olarak başarılı mıdır başarısız mıdır?

Ayrıca, katılımcıların hikayelerdeki kişilerle ilgili değerlendirmelerini öğrenmek amacıyla hikayede bahsedilen kişilerin yaşadıkları durumu ne kadar hak ettikleriyle

ilgili katılımcıların tutumları ölçülmüştür. Buna ek olarak katılımcılara hikayede bahsedilen kişinin yerinde olsalardı ne hissedecekleri sorulmuş ve bir duygu listesi üzerinden ölçüm alınmıştır. Son olarak, hikayedeki kişiyle arkadaş olmak isteyip istemedikleri ve çevrelerinde bu kişiye benzer arkadaşları olup olmadığı sorulmuştur.

Bunun yanında, katılımcıların aynı durumu yaşama ihtimalleri ile ilgili değerlendirme yapmaları istenmiş ve benzer bir durumda Türkiye'yi terk edip etmeyecekleri sorulmuştur.

2.2.9. Gayri-İnsanileştirme Ölçeği

Haslam'ın (2006) gayri-insanileştirmeyi ölçmek için kullandığı sıfat listesi Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır. Kullanılan sıfat listesinin farklı kültürlerde de geçerli olduğu daha önceki araştırmalarda gösterilmiştir, buna dayanarak Türkiye kültürüne uygun Türkçe karşılıkları seçilerek ölçek oluşturulmuştur. Listede sıralanan sıfatlar gayri-insanileştirmenin iki boyutunu ölçmektedir: İnsanın doğasının inkar edilmesine dayanan mekanik gayri-insanileştirme ve insanın benzersizliği inkarına dayanan hayvansı gayri-insanileştirme. Her bir boyut, başka bir anlatımla, dış-grubun (Suriyeliler) gayri-insanileştirilme biçimleri beş pozitif ve beş negatif sıfat vasıtasıyla elde edilmiştir. Buna ek olarak, katılımcıların gayri-insanileştirme tutumları iki farklı düzeyde sorulmuştur: kişi ve sosyal grup. Hikayede adı geçen kişi üzerinden alınan ölçümün insanın doğası faktörü için bulunan Cronbach Alfa değeri .80 iken insanın benzersizliği faktörünün Cronbach Alfa değeri .76 bulunmuştur. Bir sosyal grup olarak Suriyeliler için alınan ölçümde ise insan doğası faktörünün Cronbach Alfa değeri .77 ve insanın benzersizliği faktörünün Cronbach Alfa değeri .87 bulunmuştur. Bu analizler yapılırken sıfat listesine yerleştirilen 4 tane ilgisiz sıfat çıkarılmıştır.

- İnsan doğasına özgü pozitif sıfatların olduğu maddeler: 1, 2, 3, 4 ve 6 (meraklı, cana yakın, eğlenmeyi seven, sosyal ve güvenilir)
- İnsan doğasına özgü negatif sıfatların olduğu maddeler: 7, 8, 9, 10 ve 12 (saldırgan, dikkatsiz, sabırsız, kıskanç ve asabi)

- İnsanın eşsizliğine özgü pozitif sıfatların olduğu maddeler: 13, 14, 15, 16 ve 18
(açık fikirli, alçakgönüllü, düzenli, kibar ve muntazam iş yapan)
- İnsanın eşsizliğine özgü negatif sıfatların olduğu maddeler: 19, 20, 21, 22 ve 24
(soğuk, tutucu, taş kalpli, kaba ve üstünkörü davranan)

Ölçümler 7’li Likert tipinde alınmıştır (0=Hiç Katılmıyorum ve 6=Tamamen Katılıyorum). Hem kişi hem grup için yapılan analizlerde 7, 8, 9, 10, 12, 19, 20, 21, 22 ve 24 numaralı maddeler ters çevrilmiştir.

Sıfat listesindeki 5., 11., 17. ve 23. maddeler boyutlara özgü olmayan özelliklerden eklenmiştir. Analizler yapılırken bu dört madde çıkartılmıştır.

2.3. İşlem

Araştırma için veri toplamaya başlamadan önce Abant İzzet Baysal Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’na yazılı olarak başvurulmuş ve kurulun yazılı olarak izin vermesi sonrasında Abant İzzet Baysal Üniversitesi bünyesindeki fakültelerde (Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) öğrenim gören öğrencilerden veri toplanmıştır. Öğretim üyelerinden izin alınarak ders saatlerinde ve sınıf ortamında uygulama yapılmıştır. Deney koşulları orantılı ve seçkisiz olacak şekilde anketler dağıtılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırma ile ilgili kısa bir açıklama yapılmıştır. Katılımın gönüllü olduğu ve istenildiği zaman uygulamayı bırakabilecekleri hem yazılı hem de sözlü olarak bildirilmiştir. Uygulamaya gönüllü olarak katıldıklarına dair imzalı onay alınmıştır. Ardından uygulamaya başlanmıştır.

Araştırma için hazırlanan kağıtlarda ilk olarak demografik bilgi sorularının yer aldığı form yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla, yukarıda da ayrıntılı olarak açıklanan, ölçüm araçları bulunmaktadır. Demografik bilgiler formundan sonra kendini sansürleme isteği ölçüğü sunulmuştur. Araştırmanın değişkenleri olan, kişinin sosyal gruplar ve

kategoriler içerisinde kendini tanımlayabileceği, politik görüş, dini inanç ve etnik grup bilgileri sorulmuştur. Daha sonra kendisini ait hissettiği etnik gruba ne kadar bağlı olduğunun ölçüldüğü etnik özdeşim ve ulusla özdeşim ölçümleri alınmıştır. Ardından Suriyeli göçmenlerle temas kurup kurmadığı, eğer teması varsa kaç kişiyle ve ne sıklıkta olduğuna dair ölçekler verilmiştir.

Bu bilgiler elde edildikten sonra manipülasyon için hazırlanan hikaye ve manipülasyonun çalışıp çalışmadığını kontrol etmek için hazırlanan manipülasyon kontrol soruları sorulmuştur. Manipülasyon kontrol sorularından sonra hikayede adı geçen kişi ile ilgili düşünceleri, hikayedeki kişinin yerinde olsalardı nasıl hissedecekleri sorulmuş ve verilen duygu listesini puanlamaları istenmiştir. Liste dışında hissettikleri duygu varsa listenin sonuna eklemeleri ve yine puanlamaları istenmiştir. Manipülasyon sorularına doğru cevap vermeyen katılımcılar (10 kişi) araştırmanın verisine katılmamıştır.

Manipülasyonun ardından gayri-insanileştirmeyi ölçmek için hikyedeki kişiyi ve tüm Suriyeli göçmenleri düşünerek ayrı ayrı sıfat listesini puanlamaları istenmiştir. Bu işlem ortalama 20-30 dakika sürmüştür.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR

Araştırmada çoklu sosyal kategorilerin (hikayedeki Suriyeli kişinin statüsü ve cinsiyeti) ve sosyal kimlik değişkenlerinin (cinsiyet, etnik kimlik, dini inanç, politik görüş, etnik ve ulus özdeşimi) gayri-insanileştirmeye etkisi incelenmiştir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerle temasta olmanın da gayri-insanileştirmeye etkisi araştırılmıştır. Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere ve uygulanan istatistiksel analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu araştırmaya ilişkin tüm bulgular tartışma bölümünde ayrıntılı şekilde değerlendirilecektir.

3.1. Ölçeklerin Faktör Analizlerine İlişkin Bulgular

3.1.1. Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğine İlişkin Bulgular

Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği'nin maddelerinin normal dağılım sayıltılarını sağlayıp sağlamadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre maddeler normal dağılım için kesme noktaları olan -2.50 ile +2.50 arasında bulunmuştur (Byrne 2013). Ölçeğin orjinalinde ve Coşkun ve arkadaşlarının yaptığı geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında tek faktörden oluştuğu gösterilmiştir (Coşkun, Durak ve Elgin 2012: 86). Ölçek varyansın %40.32'sini açıklamaktadır. Faktör analizi sonuçları Tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Kendini Sansürleme İsteği Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde no	Ort.	SS	Faktör	Faktör Yüğü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 1	1.63	1.795	1	.695	.557
Madde 2	1.78	1.887	1	.567	.446
Madde 3	2.47	1.968	1	.554	.432
Madde 4	1.19	1.115	2	.621	.310
Madde 5	1.58	1.728	1	.704	.556
Madde 6	2.65	2.081	1	.685	.536
Madde 7	1.95	1.700	1	.749	.597
Madde 8	0.90	1.041	1	.620	.463

Kendini sansürleme isteği ölçeğine ilişkin yapılan faktör analizinde 4. madde ikinci bir faktöre yüklenmiş olsa da ölçeğin orjinaline sadık kalarak 4. madde birinci faktöre eklenmiştir. Bu ölçeğin Cronbach Alfa değeri .78 ve KMO değeri .83 bulunmuştur. Bu değer faktör analizi yapabilmek için örneklem sayısının yeterli olduğunu göstermektedir.

3.1.2. Dini İnanç Ölçeğine İlişkin Bulgular

Dini İnanç Ölçeği araştırmacılar tarafından oluşturulmuş üç ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadeler; “*Kendinizi dindar biri olarak nitelendirir misiniz?*”, “*Dini inancım tüm hayatımı etkiler.*”, ve “*Dini ibadetlerimi yerine getiririm.*” (bkz. Tablo3.2) Dördüncü soru kategorik olarak hazırlanmıştır ve katılımcılara hangi dini inancın kendilerini daha iyi tanımladığı sorulmuştur (Sünni, Alevi ve diğer). Dini İnanç Ölçeği'nin maddelerinin normal dağılım değerlerini sağlayıp sağlamadığı analiz edilmiştir. Analiz sonucunda dini inancın ölçüldüğü üç maddenin de normal dağılım değerlerine uygun olduğu bulunmuştur.

Yapılan Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçeğin üç maddesinin de faktör yükleri tek bir faktörde toplanmıştır. Ölçülen bu faktör, varyansın %71.52'sini açıklamaktadır. Analiz sonuçları aşağıda tablo şeklinde verilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .78 ve KMO değeri .70 bulunmuştur.

Tablo 3.2: Dini İnanç Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde no	Ort.	SS	Faktör	Faktör Yüğü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 1	3.69	1.309	1	.862	.666
Madde 2	3.63	1.519	1	.822	.602
Madde 3	3.31	1.469	1	.831	.612

3.1.3. Etnik Özdeşim Ölçeğine İlişkin Bulgular

Etnik Özdeşim Ölçeği Gezici-Yalçın (2017) tarafından oluşturulmuş ve daha önceki araştırmalarında kullanılmıştır. Ölçek 8 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan kendilerini ait hissettikleri etnik grubu düşünerek cevap vermeleri istenmiştir. Ölçeğin 1., 4., 5. ve 6. maddelerinin basıklık ve sivrilik değerleri normal dağılım aralığında olmadığı için analizden çıkarılmıştır. Analize alınan 2., 3., 7. ve 8. maddeleri ölçeğin orjinaline uygun şekilde tek bir faktörde toplanmıştır. Bu maddeler varyansın %66.25'ini açıklamaktadır. Bu dört madde için ölçeğin Cronbach Alfa değeri .82 ve KMO değeri .77 bulunmuştur.

Tablo 3.3: Etnik Özdeşim Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde no	Ort.	SS	Faktör	Faktör Yüğü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 2	4.89	1.545	1	.898	.783
Madde 3	4.39	1.742	1	.701	.518
Madde 7	4.55	1.771	1	.842	.682
Madde 8	5.16	1.456	1	.803	.629

3.1.4. Ulusla Özdeşim Ölçeğine İlişkin Bulgular

Roccas'ın (2006) geliştirdiği ve iki boyutlu olan Ulusla Özdeşim Ölçeği toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, 2., 4., 6., 8., 10., 12., 14. ve 16. maddeler *yüceltme* boyutunu, 1., 3., 5., 7., 9., 11., 13. ve 15. maddeleri ise *bağlanma* boyutunu ölçmektedir. Yapılan faktör analizinde tek bir boyut bulunmuştur. Yapılan Promax analizi sonucunda ölçek maddeleri orjinaline uygun şekilde bağlanma ve yüceltme boyutlarına dağılmıştır. Ancak 11. madde bağlanma boyutu yerine yüceltme boyutuna yüklenmiş olsa da orjinaline sadık kalmak için bağlanma boyutuna eklenmiştir. Ölçek maddeleri iki ayrı toplam ölçek puanı oluşacak şekilde toplanmıştır. Ayrıca ölçeğin 1. maddesi normal dağılım değerlerinin arasında olmadığı için analizden çıkarılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .93 ve KMO değeri .91 bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3.4'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4: Ulusla Özdeşim Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde no	Ort.	SS	Faktör	Boyut	Faktör Yüğü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 2	4.70	1.493	1	Yüceltme	.680	.582
Madde 3	5.06	1.370	2	Bağlanma	.785	.743
Madde 4	2.99	1.985	1	Yüceltme	.782	.651
Madde 5	5.38	1.028	2	Bağlanma	.795	.523
Madde 6	4.26	1.753	1	Yüceltme	.741	.727
Madde 7	5.12	1.276	2	Bağlanma	.813	.764
Madde 8	4.50	1.666	1	Yüceltme	.640	.629
Madde 9	5.04	1.248	2	Bağlanma	.837	.698
Madde 10	4.26	1.657	1	Yüceltme	.818	.758
Madde 11	4.36	1.960	2	Bağlanma	.630	.777
Madde 12	2.87	2.201	1	Yüceltme	.725	.610
Madde 13	5.16	1.196	2	Bağlanma	.805	.588
Madde 14	4.03	1.732	1	Yüceltme	.782	.776
Madde 15	4.81	1.698	2	Bağlanma	.653	.563
Madde 16	2.98	1.867	1	Yüceltme	.758	.671

3.1.5. Temas Ölçeğine İlişkin Bulgular

Bu ölçekte, katılımcılara çevrelerinde (sınıflarında, arkadaşları, komşuları, akrabaları ve diğer sosyal ortamlarda) tanıdıkları Suriyeli göçmen olup olmadığı sorulmuştur. Eğer varsa kaç kişi olduğu ve ne sıklıkla görüştükleri sorulmuştur. Katılımcılardan 1 kişinin sınıf arkadaşı (%0.7), 9 kişinin arkadaşı (%6.3), 19 kişinin komşusu (%13.3) ve 11 kişinin (%7.7) de diğer sosyal ortamlardan Suriyeli göçmen tanıdığı vardır. Fakat hiçbir katılımcının Suriyeli akrabası yoktur.

Suriyeli göçmen tanıdıkları olan katılımcıların %86'sı Suriyeli göçmenlerle hiç görüşmemektedir. Bu nedenle Suriyeli göçmenlerle temasın gayri insanileştirme üzerine etkisini analiz edecek kadar veriye ulaşamamıştır.

Sıklıkla ilgili puanlama şu şekildedir: 1=Hiç, 2=Ayda bir, 3=Haftada bir, 4=Haftada birden fazla ve 5=Her gün.

3.1.6. Manipülasyon Kontrol Sorularına İlişkin Bulgular

Manipülasyon sorularının ilk ikisinde katılımcının manipülasyon metnini anlayıp anlamadığını kontrol etmek için ve bu sayede manipülasyonun çalışmasını kontrol amaçlı sorular sorulmuştur. İlk soru hikayedeki kişinin ne mezunu olduğu ve ikinci

soruda başarılı olup olmadığı sorulmuştur. Bu sorulara doğru cevap veren katılımcıların kağıtları veriye katılmıştır. Doğru cevap veremeyen on katılımcının kağıtları analize katılmamıştır.

Daha sonraki iki soruda ise hikayede adı geçen kişinin ülkesini terk etmek zorunda kalmasını ve Suriye'deki eğitimini bırakmasını hak edip etmediği sorulmuştur. Bu sorular 7'li Likert tipi ölçümle elde edilmiştir (0=Hiç, 6=Tamamıyla). “*Ülkesini terk etmek zorunda kalmayı hak etmiş midir?*” sorusuna katılımcıların %68.5'i hiç hak etmemiştir cevabını vermiştir (Ort.= 1.03, SS= 1.8). “*Eğitimini bırakmayı hak etmiş midir?*” sorusuna ise katılımcıların %79.4'ü hiç hak etmemiştir cevabını vermiştir (Ort.= 0.65, SS= 1.5).

“*Hikayede adı geçen kişinin yaşadığı durumu sizin de yaşama ihtimaliniz nedir?*” şeklindeki soruya verilen cevapların ortalaması 3.27 (SS=1.8) bulunmuştur. Yani katılımcıların %35.7'si ortalama bir değer vermiştir. Katılımcıların %12.6'si aynı durumu hiç yaşamayacaklarını düşünmüş ve %16.8'i ise aynı durumu yaşama ihtimallerine kesin kanaat getirmiştir.

Daha sonra katılımcılara “*Günün birinde siz de savaş nedeniyle ülkenizi terk etmek zorunda kalacağınızı düşünüyor musunuz?*” diye sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların ortalaması 2.38 (SS=1.9) bulunmuştur.

“*Katılımcılara hikayede adı geçen kişinin yerinde olsaydınız ülkenizi terk eder miydiniz?*” diye sorulmuştur ve katılımcıların %41'i ülkelerini terk edeceklerini, %59'u terk etmeyeceklerini belirtmiştir.

Katılımcıların “*Hikayede adı geçen kişiyle arkadaş olmak ister misiniz?*” sorusunu puanlamaları istenmiştir. Bu soruya verilen cevapların ortalaması ise 3.48 (SS=1.6) bulunmuştur.

“*Çevrenizde hikayede adı geçen kişi gibi Suriye'den gelen arkadaşınız var mı?*” sorusuna katılımcıların %4.9'u “Böyle bir arkadaşım var”, %95.1'i ise “Böyle bir

arkadaşım yok” cevabını vermiştir. Bu bilgi ve temasla ilgili elde edilen bilgiler çerçevesinde katılımcıların Suriyeli göçmenlerle birebir iletişimde olmadığı görülmüştür. Bu sebeple dış-grupla temasta olmanın gayri-insanileştirme üzerine olan etkisini ölçebileceğimiz anlamlı bir veri olmadığı görülmüştür.

Son olarak manipülasyon soruları içerisinde katılımcıların Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları durumla ilgili ne hissettikleri sorulmuştur. Katılımcılara 10 maddeden oluşan duygu listesi verilmiş ve puanlamaları istenmiştir. Ayrıca bu 10 duygu dışında eklemek istedikleri duygu varsa yazmaları ve puanlamaları istenmiştir. Duygulara ilişkin bulgular Tablo 3.5’te gösterilmiştir. Katılımcıların pozitif duygulara oranla negatif duyguları daha çok puanladığı bulunmuştur. Başka bir anlatımla, katılımcılar ülkelerinden göç etmek zorunda kalırlarsa, bu durumun olumsuz duygular yaratacağını ve olumsuz duyguları daha fazla hissedeceklerini düşünmüşlerdir.

Tablo 3.5:Duygulara İlişkin Madde Analizi

Madde	N	Ort.	SS
Üzgün	139	5.28	1.39
Mutlu	138	0.70	1.33
Öfkeli	139	5.14	1.41
Rahatlamış	138	1.17	1.79
Kızgın	139	5.16	1.42
Özgür	139	1.23	1.76
Endişeli	139	5.10	1.50
Umutlu	138	2.32	2.06
Çaresiz	139	4.09	2.04
Güçlü	139	2.34	2.13

3.1.7. Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Bulgular

Gayri-insanileştirme ölçeği insanın doğası ve insanın benzersizliği olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar da kendi içinde olumlu ve olumsuz sıfatlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

- İnsan doğasına özgü pozitif sıfatlar: meraklı, cana yakın, eğlenmeyi seven, sosyal ve güvenilir.
- İnsan doğasına özgü negatif sıfatlar: saldırgan, dikkatsiz, sabırsız, kıskanç ve asabi.

- İnsanın benzersizliğine özgü pozitif sıfatlar: açık fikirli, alçak gönüllü, düzenli, kibar ve muntazam iş yapan.
- İnsanın benzersizliğine özgü negatif sıfatlar: soğuk, tutucu, taş kalpli, kaba ve üstünkörü davranan.

Katılımcılara hem hikayede adı geçen Suriyeli göçmeni düşünerek hem de bir grup olarak Suriyeli göçmenleri düşünerek ayrı ayrı sıfat listelerini puanlamaları istenmiştir. Bu bağlamda kişi ve grup olarak alınan ölçümler ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Kişi bazında gayri-insanileştirme ölçeğinin maddeleri normal dağılım değerleri arasında bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .87 ve KMO değeri .85 bulunmuştur. Ölçek, varyansın %31.92'sini açıklamaktadır. Üçüncü madde negatif faktöre yüklenmiştir. Ölçeğin orjinaline sadık kalmak için üçüncü madde pozitif faktöre eklenmiştir. Faktör analiz sonuçları Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6: Kişi Bazında Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde No.	Ort.	SS	Faktör	Boyut	FaktörYükü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 1	2.91	1.928	2	Pozitif	.548	.505
Madde 2	2.56	1.731	2	Pozitif	.598	.512
Madde 3	1.99	1.638	2	Pozitif	.216	.461
Madde 4	2.34	1.708	2	Pozitif	.558	.518
Madde 5	2.58	1.710	2	Pozitif	.737	.476
Madde 6	1.31	1.174	1	Negatif	.727	.443
Madde 7	1.30	1.197	1	Negatif	.788	.524
Madde 8	1.21	1.203	1	Negatif	.727	.503
Madde 9	1.22	1.271	1	Negatif	.768	.498
Madde 10	1.34	1.239	1	Negatif	.703	.470
Madde 11	2.77	1.863	2	Pozitif	.651	.477
Madde 12	2.86	1.795	2	Pozitif	.694	.463
Madde 13	2.66	1.922	2	Pozitif	.695	.516
Madde 14	2.54	1.736	2	Pozitif	.794	.598
Madde 15	3.04	1.882	2	Pozitif	.633	.402
Madde 16	1.51	1.207	1	Negatif	.687	.435
Madde 17	1.78	1.167	1	Negatif	.616	.379
Madde 18	1.15	1.230	1	Negatif	.721	.428
Madde 19	1.28	1.242	1	Negatif	.767	.453
Madde 20	1.33	1.244	1	Negatif	.774	.466

Kişi bazında gayri-insanileştirme ölçümü için yapılan faktör analizinde, insan doğası ve insanın benzersizliği boyutlarına ayrılması beklenirken faktörler pozitif ve negatif sıfatlar olarak iki faktöre ayrılmıştır. Birinci faktör negatif sıfatları ve ikinci

faktör pozitif sıfatları temsil etmektedir. Bu nedenle Haslam'ın (2006) belirttiği gibi ilgili boyutu ölçtüğü ileri sürülen pozitif ve negatif sıfatlar toplanarak toplam dört ölçek puanı elde edilmiştir.

Grup bazında gayri insanileştirme ölçeği maddeleri normal dağılım değerleri arasındadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri .89 ve KMO değeri .85 bulunmuştur. Ölçek, varyansın %35.56'sını açıklamaktadır. Grup bazında gayri-insanileştirme boyutları orijinal ölçeğe uygun şekilde faktörlere dağılmadığı için Promax rotasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda grup bazlı gayri-insanileştirme ölçeği dört faktöre (insan doğasının pozitif özellikleri, insan doğasının negatif özellikleri, insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ve insanın benzersizliğinin negatif özellikleri) ayrılmıştır. Fakat 2. ve 5. maddeler insan doğasının pozitif özellikleri boyutuna değil insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri boyutuna yüklenmiştir. Ayrıca 10. madde insan doğasının negatif özellikleri boyutuna değil insanın benzersizliğinin negatif özellikleri boyutuna yüklenmiştir. İlgili maddeler orijinal ölçeğe sadık kalarak kendi boyutlarına eklenmiş ve toplam ölçek puanları elde edilmiştir. Bulgular Tablo 3.7'de sunulmuştur.

Kişi bazında dört toplam puan (pozitif insan doğası, negatif insan doğası, pozitif insanın benzersizliği, negatif insanın benzersizliği) ve grup bazında dört toplam puan (pozitif insan doğası, negatif insan doğası, pozitif insanın benzersizliği, negatif insanın benzersizliği) hesaplanmıştır. Bu şekilde, analiz edilmek üzere sekiz bağımlı değişken puanı elde edilmiştir.

Tablo 3.7: Grup Bazında Gayri-İnsanileştirme Ölçeğine İlişkin Madde Analizi

Madde No.	Ort.	SS	Faktör	Boyut	Faktör Yüğü	Madde-toplam Korelasyonu
Madde 1	3.19	1.877	4	İnsan Doğası-Pozitif	.660	.229
Madde 2	2.04	1.587	4	İnsan Doğası-Pozitif	.287	.460
Madde 3	2.87	1.857	4	İnsan Doğası-Pozitif	.907	.310
Madde 4	2.78	1.774	4	İnsan Doğası-Pozitif	.869	.398
Madde 5	1.54	1.401	4	İnsan Doğası-Pozitif	.095	.558
Madde 6	1.75	1.191	3	İnsan Doğası-Negatif	.738	.468
Madde 7	1.87	1.204	3	İnsan Doğası-Negatif	.793	.642
Madde 8	1.81	1.208	3	İnsan Doğası-Negatif	.755	.522
Madde 9	1.59	1.269	3	İnsan Doğası-Negatif	.742	.516
Madde 10	1.64	1.234	3	İnsan Doğası-Negatif	.564	.530
Madde 11	2.07	1.490	1	İnsanın Benzersizliğı-Pozitif	.751	.556
Madde 12	2.10	1.452	1	İnsanın Benzersizliğı-Pozitif	.783	.522
Madde 13	1.74	1.435	1	İnsanın Benzersizliğı-Pozitif	.817	.597
Madde 14	1.69	1.513	1	İnsanın Benzersizliğı-Pozitif	.798	.605
Madde 15	2.16	1.609	1	İnsanın Benzersizliğı-Pozitif	.605	.503
Madde 16	1.70	1.206	2	İnsanın Benzersizliğı-Negatif	.725	.622
Madde 17	1.75	1.153	2	İnsanın Benzersizliğı-Negatif	.806	.594
Madde 18	1.51	1.260	2	İnsanın Benzersizliğı-Negatif	.762	.509
Madde 19	1.48	1.174	2	İnsanın Benzersizliğı-Negatif	.802	.577
Madde 20	1.58	1.197	2	İnsanın Benzersizliğı-Negatif	.747	.633

3.2. Değışkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Bulgular

Bağımlı ve bağımsız değışkenlerin kendi aralarında ve birbirleri ile ilişki olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.8: Değişkenler Arası Korelasyon Tablosu

Korelasyon Tablosu															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1) İnsan Doğası Pozitif (Birey)	1														
2) İnsan Doğası Negatif (Birey)	,228**	1													
3) İnsanın Benzersizliği Pozitif (Birey)	,670**	,095	1												
4) İnsanın Benzersizliği Negatif (Birey)	,141	,758**	,029	1											
5) İnsan Doğası Pozitif (Grup)	,560**	,234**	,285**	,200*	1										
6) İnsan Doğası Negatif (Grup)	,228**	,471**	,067	,417**	,310**	1									
7) İnsanın Benzersizliği Pozitif (Grup)	,466**	,273**	,444**	,215*	,462**	,391**	1								
8) İnsanın Benzersizliği Negatif (Grup)	,188*	,478**	,132	,510**	,286**	,700**	,494**	1							
9) Dindarlık	-,068	-,096	-,087	-,202*	,005	-,011	,171*	,034	1						
10) Etnik Özdeşim	-,029	-,212*	,009	-,180*	-,080	-,088	-,081	-,066	,202*	1					
11) Ulusla Özdeşim (Bağlanma)	-,034	-,155	-,047	-,159	,029	-,056	,034	-,019	,358**	,692**	1				
12) Ulusla Özdeşim (Yüceltme)	-,094	-,123	-,123	-,167*	-,078	-,092	-,056	-,077	,350**	,595**	,779**	1			
13) Temas	,018	-,036	,025	-,066	,139	-,047	,100	-,109	,081	-,031	-,013	-,081	1		
14) Kendini Sansürleme	,047	,008	,004	-,085	,039	,067	,052	,011	,079	,100	,157	,195*	-,139	1	
15) Politik Görüş	-,089	-,006	-,049	-,089	-,012	-,052	-,025	-,138	,387**	,266**	,327**	,407**	,046	,195*	1

* p < .05, ** p < .01

3.2.1. İnsani Özelliklerin Kendi Aralarındaki Korelasyon İlişkileri

Tabloda görüldüğü gibi kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri ile kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri ($r=.23$, $p=.01$) ve kişi bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ($r=.67$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri ile grup bazında insan doğasının pozitif ($r=.56$, $p=.01$) ve negatif özellikleri ($r=.23$, $p=.01$) ve insanın benzersizliğinin pozitif ($r=.47$, $p=.01$) ve negatif özellikleri ($r=.19$, $p=.05$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Fakat bu korelatif ilişkiler görece düşüktür. İnsan doğasının pozitif özelliklerine verilen puanlar yükselirken pozitif ilişkili bulunan boyutların puanları da yükselmiştir.

Kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri ile kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ($r=.76$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki

bulunmuştur. Bu boyut ile grup bazında insan doğasının pozitif ($r=.23$, $p=.01$) ve negatif ($r=.47$, $p=.01$) özellikleri ve insanın benzersizliğinin pozitif ($r=.27$, $p=.01$) ve negatif ($r=.48$, $p=.01$) özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri ile kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri arasında yüksek düzeyde korelatif ilişki bulunmuştur. Başka bir anlatımla, kişi bazındaki her iki negatif boyutun puanları paralel şekilde yükselmiştir. Ayrıca grup bazındaki tüm boyutlarla, görece düşük de olsa, ilişki bulunması önemli bir bulgudur.

Kişi bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ile grup bazında insan doğasının ($r=.28$, $p=.01$) ve insanın benzersizliğinin ($r=.44$, $p=.01$) pozitif özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Kişi bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ile grup bazındaki her iki pozitif boyut arasında ilişki bulunması pozitif özelliklere dikkat edildiğini göstermektedir.

Kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ile grup bazında insan doğasının pozitif ($r=.20$, $p=.05$) ve negatif ($r=.42$, $p=.01$) ve insanın benzersizliğinin pozitif ($r=.21$, $p=.05$) ve negatif ($r=.51$, $p=.01$) özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ile grup bazlı ölçümler paralel şekilde artmıştır.

Kişi bazında korelatif ilişkilerde pozitif boyutların pozitif boyutlarla, negatif boyutların negatif boyutlarla daha yüksek ilişkide bulunması, ölçeğin pozitif ve negatif faktörlere ayrışmasını açıklamaktadır.

Grup bazında insan doğasının pozitif özellikleri ile grup bazında insan doğasının negatif ($r=.31$, $p=.01$) ve insanın benzersizliğinin pozitif ($r=.46$, $p=.01$) ve negatif ($r=.29$, $p=.01$) özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Grup bazında insan doğasının negatif özellikleri ile grup bazında insanın benzersizliğinin pozitif ($r=.39$, $p=.01$) ve negatif ($r=.70$, $p=.01$) özellikleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Grup bazında insan doğası ile insanın

benzersizliğinin negatif boyutları arasındaki ilişki pozitive boyutlarına oranla daha kuvvetli bir ilişki bulunmuştur.

Grup bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ile grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ($r=.49$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan bu korelasyon analizinde, hem kişi hem de grup bazında, her iki insani özellik boyutu ve pozitif/negatif alt boyutlarında tutarlı ve anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca katılımcıların pozitif ve negatif özelliklere verdikleri puanların tutarlı ve ilişkili olması önemli bir bulgudur.

3.2.2. İnsani Özellikler ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişkileri

Bu bölümde insani özellikler ve alt boyutları ile araştırmanın diğer değişkenleri arasındaki korelatif ilişkiye bakılacaktır.

Kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri ile etnik özdeşim ($r=-.21$, $p=.05$) arasında görece düşük de olsa negatif bir ilişki bulunmuştur.

Kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ile dindarlık ($r=-.20$, $p=.05$), etnik özdeşim ($r=-.18$, $p=.05$) ve ulusla özdeşimin yüceltme boyutu ($r=-.17$, $p=.05$) arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Grup bazında insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ile dindarlık ($r=.17$, $p=.05$) arasında pozitif yönlü korelatif bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca yapılan analizde temas, politik görüş ve kendini sansürleme isteğinin hiçbir insani özellik boyutuyla ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların Suriyelilerle temasta olmadığı bulgusuna dayanarak, gayri-insanileştirme ile arasında korelatif bir ilişki bulunmaması öngörülebilir.

Bunlara ek olarak, kişi bazında her iki insani özelliğin negatif özellikler ile ortak olarak etnik özdeşim negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Yani katılımcılar Suriyelileri kişi bazında değerlendirirken, kendilerini ait hissettikleri Türk kimliğini göz önünde bulundurup, kişilere negatif özellikleri daha az atfediyor yorumu yapılabilir. Grup bazında bakıldığında yalnızca insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ile dindarlığın pozitif yönlü bir ilişkide olduğu görülmektedir. Buradan katılımcıların Suriyeliler ile kendilerini, Müslümanlık özelinde, dini kimlik temelinde ortak paydada gördükleri sonucu çıkarılabilir.

3.2.3. Değişkenler Arası Korelasyon İlişkileri

Bu bölümde ise değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkileri incelenmiştir. Değişkenler arası korelatif ilişkiler de araştırma için önem taşımaktadır.

Dindarlık ile etnik özdeşim ($r=.20$, $p=.05$), ulusla özdeşimin bağlanma ($r=.36$, $p=.01$) ve yüceltme ($r=.35$, $p=.01$) ve politik görüş ($r=.39$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre katılımcıların, dindarlık ile etnik grup aidiyetlerine, milliyetçi duygularına ve politik görüşlerine benzer önem verdikleri görülebilir. Bu değişkenler birbirleri ile pozitif yönlü bir ilişkidir. Katılımcıların sosyal kimlikleri birbirleri ile bağlantılıdır.

Etnik özdeşim ile ulusla özdeşimin bağlanma ($r=.70$, $p=.01$) ve yüceltme ($r=.60$, $p=.01$) boyutları ile iyi seviyede ve pozitif yönlü bir ilişki vardır. Katılımcılar ait hissettikleri Türk kimliği ile ne kadar özdeşim kurmuşsa etnik kimliklerine o derecede ait hissetmişler ve yüceltmişlerdir. Etnik özdeşim ile politik görüş ($r=.27$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Yani, katılımcıların Türk kimliği ile etnik özdeşimleri politik görüşleri ile düşük düzeyde ilişkilidir.

Ulusla özdeşimin bağlanma boyutu ile yüceltme boyutu ($r=.78$, $p=.01$) arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Katılımcılar kendilerini Türk kimliğine ne kadar ait hissediyorsa Türk kimliğini yüceltmeye o kadar yatkınlardır. Bu araştırma için öngörülebilir bir bulgudur. Ulusla özdeşimin bağlanma ($r=.33$, $p=.01$) ve yüceltme

($r=.41$, $p=.01$) boyutları ile politik görüş arasında da pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların Türk kimliğine bağlanma ve yüceltme düzeyleri politik görüşlerini etkilemiştir.

Ulusla özdeşimin yüceltme boyutu ile kendini sansürleme isteği ($r=.19$, $p=.05$) ve politik görüş ($r=.41$, $p=.01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Katılımcılar Türk kimliğini ne kadar yüceltirse o derece kendilerini sansürlemek istemişlerdir. Fakat bu ilişki düşük düzeydedir. Ayrıca milliyetçilik duyguları ne kadar yüksekse politik görüşleri sağa daha yakındır.

Kendini sansürleme isteği ile politik görüş arasında ($r=.19$, $p=.05$) pozitif yönlü fakat düşük düzeyli bir ilişki vardır.

3.3. Varyans Analizlerine İlişkin Bulgular

Manipülasyon koşullarının ve katılımcıların cinsiyetinin gayri-insanileştirme üzerine etkisi her boyut için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Ayrıca aralarında ilişki bulunan gayri-insanileştirme boyutları ile diğer değişkenlerin de etkisi analizlere katılıp gösterilmiştir. Değişkenler arasında ilişkiyi tespit etmek için Çift Yönlü ANOVA ve ANCOVA analizi yapılmış ve sonuçlar tablolarla gösterilmiştir.

3.3.1. Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Manipülasyon koşullarının ve katılımcıların cinsiyetinin kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri boyutu ile ilişkisini açıklamak için analiz yapılmıştır. Yapılan analizde manipülasyon koşullarının [$F(4,132)=.820$, $p=.51$, $\eta^2=.024$], katılımcıların cinsiyetinin [$F(1,132)=1.065$, $p=.30$, $\eta^2=.008$] ve etkileşim etkisinin [$F(4,132)=.161$, $p=.96$, $\eta^2=.005$] anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 3.9: Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	.820	.515	.024
Cinsiyet	1	1.065	.304	.008
Koşul No*Cinsiyet	4	.161	.958	.005

3.3.2. Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Gayri-insanileştirmenin bu boyutu için yapılan varyans analizine manipülasyon koşulları ve katılımcıların cinsiyetine eklenmiştir. Analiz sonuçlarına göre manipülasyon koşulları [$F(4,123)=1.752$, $p=.14$, $\eta^2=.051$] ve manipülasyon koşulları ile katılımcıların cinsiyetinin etkileşim etkisinin [$F(4,123)=1.146$, $p=.34$, $\eta^2=.034$] gayri-insanileştirmenin bu boyutu üzerinde etkisi bulunamamıştır. Fakat katılımcıların cinsiyetinin [$F(1,123)=4.065$, $p=.05$, $\eta^2=.030$, $p=.05$] bu boyut üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Erkek katılımcılar (Ort.= 1.11, SS= .92) kadın katılımcılara (Ort.= 1.40, SS= 1.10) oranla kişi bazında insan doğasının negatif özelliklerini daha fazla puanlamıştır. ANCOVA analizi için eklenen etnik özdeşimin [$F(1,123)=6.568$, $r=.01$, $\eta^2=.051$, $p=.05$] bu boyut üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Analiz sonucuna göre, etnik özdeşim katılımcıların cinsiyetinin etkisini arttırmıştır [$F(1,123)=4.684$, $r=.03$, $\eta^2=.037$, $p=.05$].

Tablo 3.10: Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.752	.143	.051
Cinsiyet	1	4.065	.046	.030
Koşul No*Cinsiyet	4	1.146	.338	.034

Tablo 3.11: Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Kovaryans Analizi Tablosu (Etnik Özdeşim)

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.775	.138	.055
Cinsiyet	1	4.684	.032	.037
Koşul No*Cinsiyet	4	1.106	.357	.035
Etnik Özdeşim	1	6.568	.012	.051

3.3.3. Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Yapılan analizde, katılımcıların cinsiyetinin [F(1,131)=1.478, p=.23, $\eta^2=.011$] ve etkileşim etkisinin [F(4,131)=1.110, r=.35, $\eta^2=.033$] bu boyut üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Bunun yanında manipülasyon koşulları arasında anlamlı fark bulunmuştur [F(4,131)=3.041, r=.02, $\eta^2=.085$]. Gayri-insanileştirmenin bu boyutu üzerinde hangi manipülasyon koşulları arasında fark olduğunu tespit etmek için Tukey analizi yapılmıştır. Tukey analizine göre, kadın öğrencinin hikayesinin verildiği koşul ile kontrol koşulu arasında anlamlı fark vardır [F(4,131)=3.041, p=.04]. Ayrıca yine Tukey analizine göre erkek öğrenci koşulu ile kontrol koşulu arasında marjinal anlamlı bir fark vardır [F(4,131)=3.041, p=.08].

Tablo 3.12: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	3.041	.020	.085
Cinsiyet	1	1.478	.226	.011
Koşul No*Cinsiyet	4	1.110	.355	.033

3.3.4. Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Varyans Analizi Bulguları

Gayri-insanileştirmenin bu boyutu ile korelatif ilişkili bulunan dindarlık, etnik özdeşim, ulusla özdeşimin yüceltme boyutu analize eklenmiştir. ANOVA analizi sonucuna göre, manipülasyon koşulları [F(4,121)=1.280, p=.28, $\eta^2=.038$] ve manipülasyon koşulları ile katılımcı cinsiyetinin etkileşim etkisinin [F(4,121)=.474, p=.75, $\eta^2=.014$] bu boyut üzerinde etkisi bulunamamıştır. Katılımcıların cinsiyetinin gayri-insanileştirme üzerinde temel etkisi ise anlamlıdır. Kadın katılımcılar (Ort.= 1.22, SS= .95) erkek katılımcılara (Ort.= 1.55, SS= 1.04) göre manipülasyon hikayesindeki kişiyi daha az insan daha fazla hayvan olarak nitelendirmiştir. Daha sonra dindarlığın kovaryans değişkeni olarak analize dahil edildiği ANCOVA sonuçlarına göre, dindarlık [F(1,121)=5.557, p=.02, $\eta^2=.041$], kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif boyutu

üzerinde etkilidir. Ancak dindarlık analize dahil edildiğinde cinsiyet değişkeninin bu boyut üzerinde anlamlı etkisi ortadan kaybolmuştur [$F(1,121)=2.867$, $p=.09$, $\eta^2=.022$].

Etnik özdeşimin kovaryans değişkeni olarak analize eklenmesi sonucu, etnik özdeşimin [$F(1,121)=3.867$, $p=.05$, $\eta^2=.030$] kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Etnik özdeşimin analize katılması cinsiyetin etkisini arttırmıştır [$F(1,121)=5.399$, $p=.02$, $\eta^2=.042$].

Ulusla özdeşimin yüceltme boyutu [$F(1,121)=3.870$, $p=.05$, $\eta^2=.029$] kovaryans değişkeni olarak ANCOVA analizine eklendiğinde bu boyut üzerinde anlamlı etkisi ortaya çıkmıştır. Ulusla özdeşimin yüceltme boyutunun analize dahil edildiğinde cinsiyetin etkisini azaltmıştır [$F(1,121)=4.235$, $p=.04$, $\eta^2=.032$].

Tablo 3.13: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.280	.281	.038
Cinsiyet	1	4.328	.039	.032
Koşul No*Cinsiyet	4	.474	.755	.014

Tablo 3.14: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Dindarlık)

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.403	.237	.041
Cinsiyet	1	2.867	.093	.022
Koşul No*Cinsiyet	4	.664	.618	.020
Dindarlık	1	5.557	.020	.041

Tablo 3.15: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Etnik Özdeşim)

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.070	.374	.034
Cinsiyet	1	5.399	.022	.042
Koşul No*Cinsiyet	4	.559	.693	.018
Etnik Özdeşim	1	3.867	.051	.030

Tablo 3.16: Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutu İçin Kovaryans Analizi Tablosu (Yüceltme)

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.401	.237	.041
Cinsiyet	1	4.235	.042	.032
Koşul No*Cinsiyet	4	.425	.791	.013
Yüceltme	1	3.870	.051	.029

3.3.5. Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Manipülasyon koşulları [$F(4,131)=.069$, $p=.99$, $\eta^2=.002$], katılımcıların cinsiyeti [$F(1,131)=1.289$, $p=.26$, $\eta^2=.010$] ve bunların etkileşim etkisinin [$F(4,131)=.062$, $p=.99$, $\eta^2=.002$] grup bazında insan doğasının pozitif özellikleri boyutuna herhangi bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 3.17: Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	.069	.991	.002
Cinsiyet	1	1.289	.258	.010
Koşul No*Cinsiyet	4	.062	.993	.002

3.3.6. Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Yapılan varyans analizi sonucunda manipülasyon koşulları [$F(4,131)=1.381$, $p=.24$, $\eta^2=.040$], katılımcıların cinsiyeti [$F(1,131)=.070$, $p=.79$, $\eta^2=.001$] ve etkileşim etkisinin [$F(4,131)=.102$, $p=.98$, $\eta^2=.003$] bu boyut üzerinde herhangi bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 3.18: Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.381	.244	.040
Cinsiyet	1	.070	.792	.001
Koşul No*Cinsiyet	4	.102	.982	.003

3.3.7. Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Bu boyut için yapılan varyans analizine aralarında korelatif ilişki bulunan dindarlık değişkeni dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre manipülasyon koşulları [$F(4,130)=.951$, $p=.44$, $\eta^2=.028$], katılımcıların cinsiyeti [$F(1,130)=.080$, $p=.78$, $\eta^2=.001$] ve etkileşim etkisinin [$F(4,130)=.940$, $p=.44$, $\eta^2=.028$] bu boyut üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Fakat dindarlık değişkeninin [$F(1,129)=4.702$, $p=.03$, $\eta^2=.035$, $p=.05$] bu boyut üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Dindarlığın kovaryans değişkeni olarak analize dahil edilmesi manipülasyon koşulları, katılımların cinsiyeti ve ortak etkiyi anlamlı hale getirmemiştir.

Tablo 3.19: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	.951	.437	.028
Cinsiyet	1	.080	.778	.001
Koşul No*Cinsiyet	4	.940	.443	.028

Tablo 3.20: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özelliklerine İlişkin Kovaryans Analizi Tablosu (Dindarlık)

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	1.172	.326	.035
Cinsiyet	1	.002	.966	.000
Koşul No*Cinsiyet	4	.943	.442	.028
Dindarlık	1	4.702	.032	.035

3.3.8. Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Bulguları

Manipülasyon koşulları [$F(4,130)=.777$, $p=.54$, $\eta^2=.023$], katılımcıların cinsiyeti [$F(1,130)=.020$, $p=.89$, $\eta^2=.000$] ve bunların etkileşim etkisinin [$F(4,130)=.393$, $p=.81$, $\eta^2=.012$] grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Tablo 3.21: Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Koşul No	4	.777	.542	.023
Cinsiyet	1	.020	.887	.000
Koşul No*Cinsiyet	4	.393	.813	.012

3.4. Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulgular

Katılımcılardan her bir gayri-insanileştirme boyutu için alınan ölçümlerin aralarında anlamlı fark olup olmadığını test etmek amacıyla, başka bir anlatımla, katılımcıların hikayede sunulan Suriyeli kişiyi ve bir grup olarak Suriyelileri insani özellikler açısından değerlendirmesinde gayri-insanileştirme boyutları açısından farklılık olup olmadığını (denekler-içi desen) ve aynı zamanda bunun koşullara göre farklılaşıp farklılaşmadığını (denekler-arası desen) görmek amacıyla 2 (cinsiyet: kız, erkek) x 6 (koşul: erkek öğrenci, erkek çalışan, kadın öğrenci, kadın çalışan, kontrol koşulu) tekrarlı ölçüm ANOVA yapılmıştır. İnsan doğası ve insanın benzersizliği faktörleri, pozitif ve negatif özellik boyutları, kişi ve grup bazlı alınan ölçümler ve bunların etkileşim etkileri, ayrıca sosyal kategori değişkenleri olan manipülasyon koşulları ve katılımcıların cinsiyetleri analize katılarak ölçümlerin ortalamaları arasında fark olup olmadığına bakılmıştır.

Tablo 3.22: Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulgular Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Kişi_Grup	1	.032	.858	.000
Kişi_Grup*Koşul No	4	2.176	.075	.063
Kişi_Grup*Cinsiyet	1	3.909	.050	.029
Kişi_Grup*Koşul No*Cinsiyet	4	.510	.729	.016
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği	1	1.417	.236	.011
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No	4	1.230	.301	.037
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Cinsiyet	1	.400	.528	.003
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No*Cinsiyet	4	1.095	.362	.033
Pozitif_Negatif	1	100.295	.000	.437
Pozitif_Negatif*Koşul No	4	2.043	.092	.060
Pozitif_Negatif*Cinsiyet	1	.017	.896	.000
Pozitif_Negatif*Koşul No*Cinsiyet	4	.400	.808	.012
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği	1	59.532	.000	.316
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No	4	4.536	.002	.123
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Cinsiyet	1	2.097	.150	.016
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No*Cinsiyet	4	1.066	.376	.032

Tablo 3.22 (devamı): Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulgular Tablosu

Değişkenler	Sd	F	p	η^2
Kişi_Grup*Pozitif_Negatif	1	40.988	.000	.241
Kişi_Grup*Pozitif_Negatif*Koşul No	4	4.750	.001	.128
Kişi_Grup*Pozitif_Negatif*Cinsiyet	1	.171	.680	.001
Kişi_Grup*Pozitif_Negatif*Koşul No*Cinsiyet	4	.849	.497	.026
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği	1	1.276	.261	.010
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No	4	1.241	.297	.037
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Cinsiyet	1	.579	.448	.004
İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Koşul No*Cinsiyet	4	.252	.908	.008
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Pozitif_Negatif	1	17.339	.000	.118
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Pozitif_Negatif*Koşul No	4	1.817	.129	.053
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Pozitif_Negatif*Cinsiyet	1	1.905	.170	.015
Kişi_Grup*İnsan Doğası_İnsanın Benzersizliği*Pozitif_Negatif*Koşul No*Cinsiyet	4	1.689	.157	.050

İnsan doğası ve insanın benzersizliği faktörleri puanlarını karşılaştırılması amacıyla yapılan tekrarlı ölçüm ANOVA sonuçlarına göre bu iki boyut arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$F(1,129)=1.417$, $p=.24$, $\eta^2=.011$].

İnsan doğası ve insanın benzersizliği boyutları ile kişi ve grup bazlı alınan ölçümlerin etkileşim etkisi istatistiki olarak anlamlıdır [$F(1,129)=59.532$, $p=.00$, $\eta^2=.316$]. Katılımcılar insan doğası ve insanın benzersizliğini, Suriyelileri kişi ve grup olarak ayrı ayrı değerlendirdikleri zaman iki farklı boyut olarak görmüşlerdir. Bu iki değişken ile manipülasyon koşullarının etkileşim etkisi [$F(4,129)=4.536$, $p=.00$, $\eta^2=.123$] arasında anlamlı fark bulunmuştur.

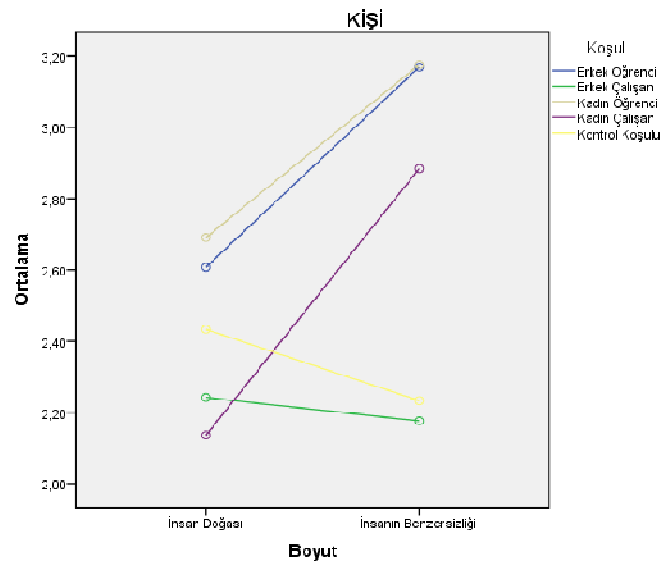
Ayrıca insan doğası ve insanın benzersizliği boyutları, pozitif ve negatif özellikler ve kişi ve grup bazlı alınan ölçümlerin etkileşim etkisi [$F(1,129)=17.339$, $p=.00$, $\eta^2=.118$] istatistiki olarak anlamlıdır.

Pozitif ve negatif özellik boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F(1,129)=100.295$, $p=.00$, $\eta^2=.437$, $p=.01$]. Pozitif ve negatif özellikler ile kişi ve grup bazlı ölçümlerin etkileşim etkisi anlamlıdır [$F(1,129)=40.988$, $p=.00$, $\eta^2=.241$]. Ayrıca pozitif ve negatif özellikler, kişi ve grup bazlı ölçümler ve manipülasyon koşullarının etkileşim etkisi de istatistiki olarak anlamlıdır [$F(4,129)=4.750$, $p=.01$, $\eta^2=.128$].

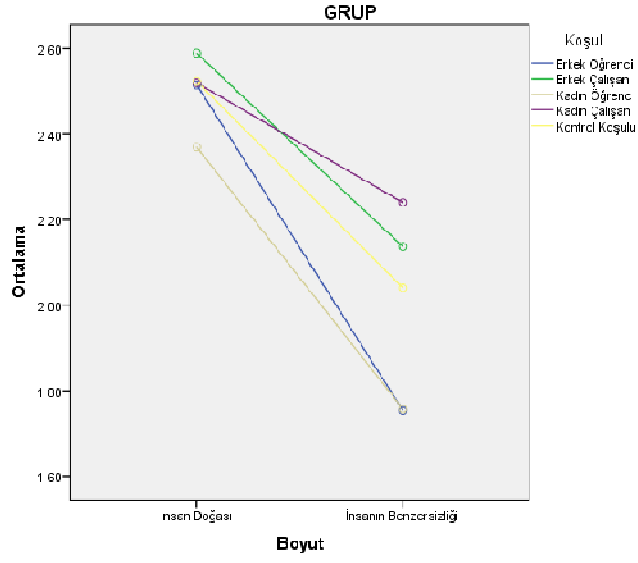
Kişi ve grup bazlı alınan ölçümler ile katılımcıların cinsiyetinin etkileşim etkisinde de anlamlı fark bulunmuştur [$F(1,129)=3.909$, $p=.05$, $\eta^2=.029$]. Kişi ve grup bazlı ölçümler ile manipülasyon koşullarının etkileşim etkisi marjinal anlamlıdır [$F(1,129)=2.176$, $p=.07$, $\eta^2=.063$].

Kişi ve grup bazlı ölçümler, insan doğası ve insanın benzersizliği boyutları ve pozitif ve negatif özelliklerin etkileşim etkisi istatistiki olarak anlamlıdır [$F(1,129)=17.339$, $p=.00$, $\eta^2=.118$]. Bu üç boyutun etkileşim etkisinin anlamlı olması önemli bir bulgudur.

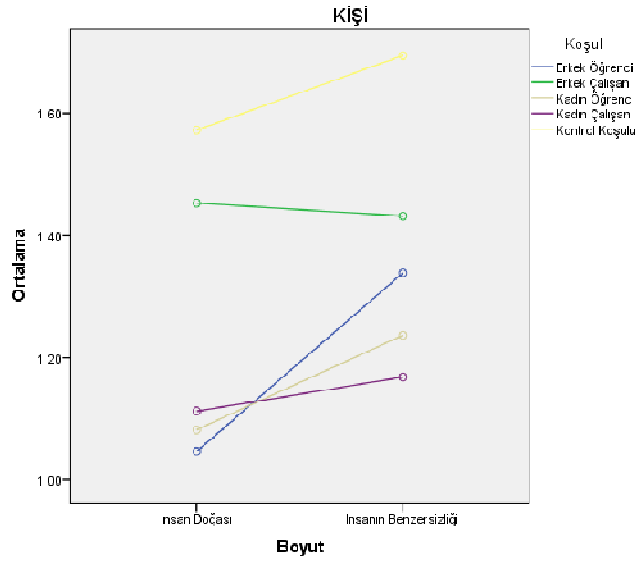
Aşağıda tekrarlı ölçüm ANOVA analizine ilişkin grafikler sunulmuştur. Analiz sonuçları ve grafik yorumları tartışma bölümünde ayrıntılı açıklanacaktır.

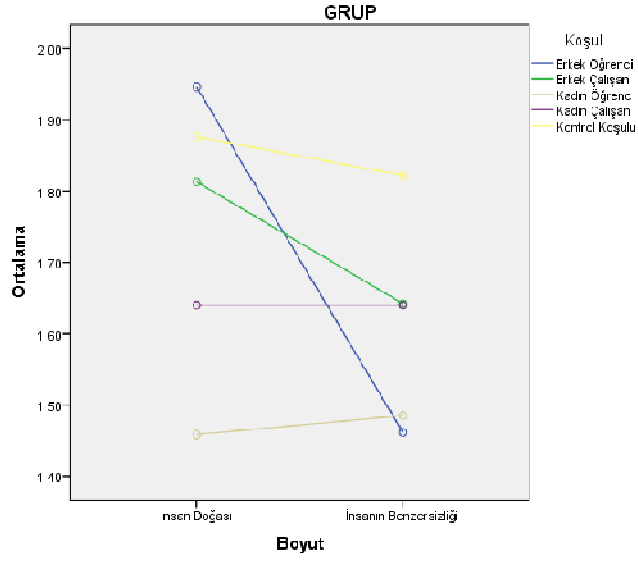
Grafik 3.1: Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

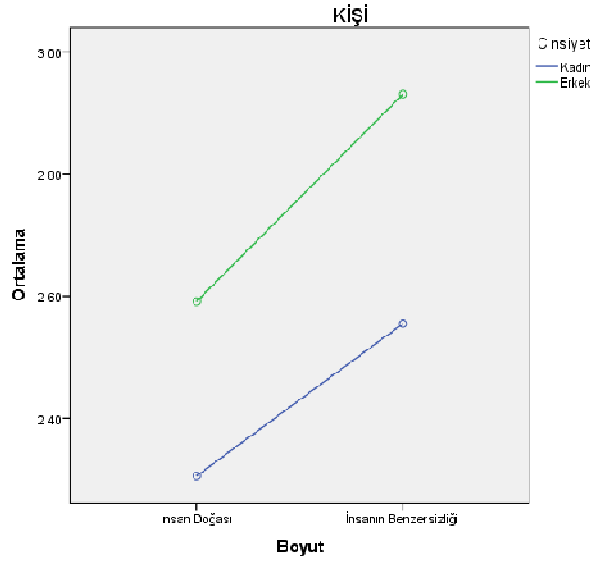
Grafik 3.2: Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

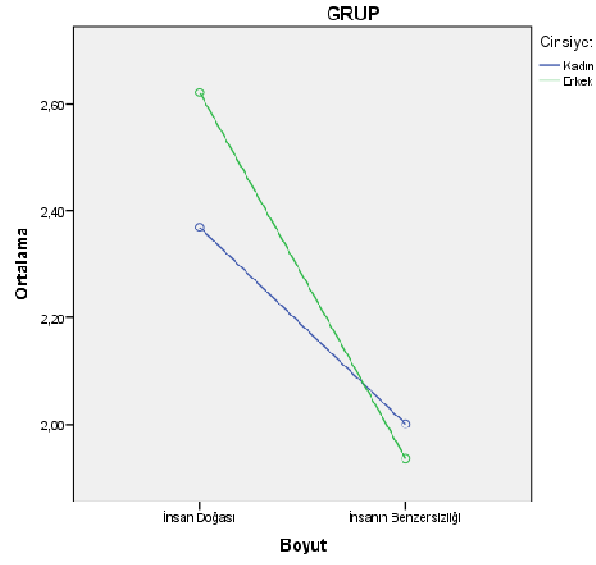
Grafik 3.3: Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

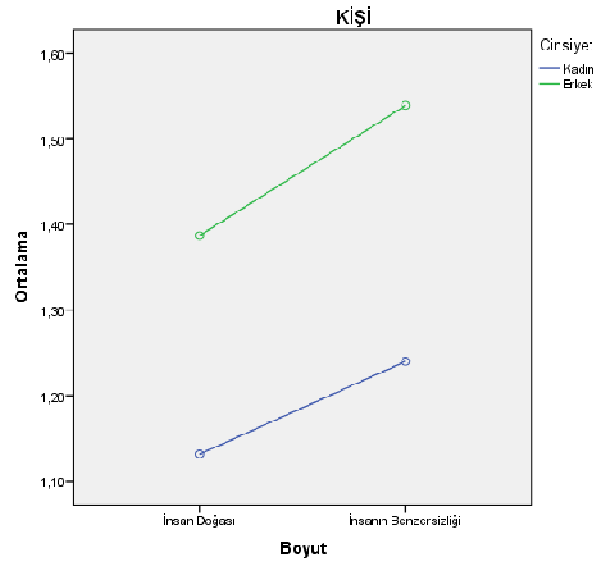
Grafik 3.4: Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

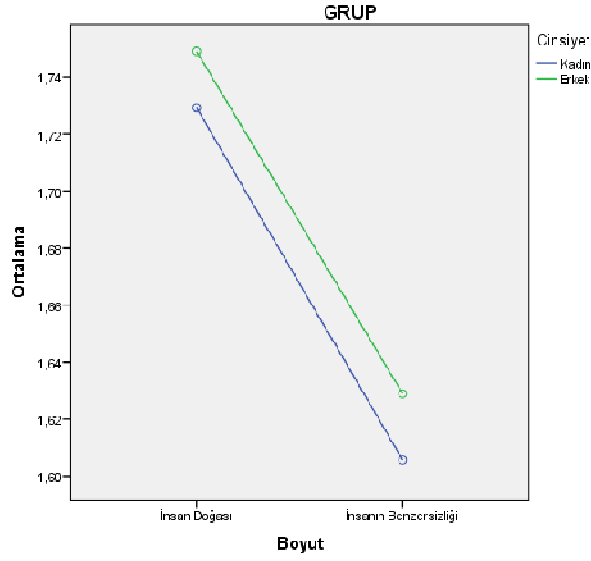
Grafik 3.5: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

Grafik 3.6: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

Grafik 3.7: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

Grafik 3.8: Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Grafiği

3.5. Düzenleyici Analize İlişkin Bulgular

3.5.1. Manipülasyon Koşulları ile Sosyal Kimlik Değişkenlerinin Düzenleyici Analize İlişkin Bulguları

Manipülasyon koşullarının gayri-insanileştirme boyutları üzerindeki etkisinde sosyal kimlik değişkenlerinin düzenleyici etkisi olup olmadığını incelemek için Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır.

Etnik özdeşimin kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi bulunmuştur ($\beta=-.21$, $p=.02$). Başka bir anlatımla, etnik özdeşimin azalması gayri-insanileştirmenin bu boyutunun ortalamasının artmasına etken olmuştur. Analize ilişkin bilgiler Tablo 3.23’de gösterilmiştir.

Tablo 3.23: Etnik Özdeşim ve Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Koşul No	.08				.15
Etnik Özdeşim	-.21	.06	.04	4.151	.02
Koşul No	.09				.13
Etnik Özdeşim	-.34				.11
Koşul No X Etnik Özdeşim	.04	.06	.04	2.916	.49

Ulusla özdeşimin bağlanma boyutunun kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur ($\beta=-.17$, $p=.05$). Tablo 3.24’de analiz sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3.24: Ulusa Bağlanma ve Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Koşul No	.10				.08
Bağlanma	-.17	.05	.03	3.326	.05
Koşul No	.10				.07
Bağlanma	-.26				.19
Koşul No X Bağlanma	.03	.05	.03	2.301	.59

Dindarlığın kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur ($\beta=-.21$, $p=.01$). Başka bir ifadeyle, dindarlık düzeyinin azalması kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özelliklerinin daha çok atfedilmesine neden olmuştur. İlgili bilgiler Tablo 3.25’de gösterilmiştir.

Tablo 3.25: Dindarlık ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Koşul No	.07				.23
Dindarlık	-.21	.05	.04	3.717	.01
Koşul No	.07				.23
Dindarlık	-.21				.34
Koşul No X Dindarlık	.00	.05	.03	2.460	.98

Ulusa bağlanmanın ($\beta=-.48$, $p=.02$) ve yüceltmenin ($\beta=-.45$, $p=.03$) kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur. Bu

sonuca göre, ulusla özdeşimin bağlanma boyutu kişi bazında hem insan doğasının hem de insanın benzersizliğinin negatif özelliklerinin atfedilmesinde etkili olmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3.26 ve 3.27’de gösterilmiştir.

Tablo 3.26: Ulusa Bağlanma ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Koşul No	.08				.19
Bağlanma	-.17	.04	.02	2.661	.05
Koşul No	.09				.15
Bağlanma	-.48				.02
Koşul No X Bağlanma	.10	.06	.04	2.790	.09

Tablo 3.27: Ulusu Yüceltme ve Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özelliklerinin Düzenleyici Analiz Tablosu

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Koşul No	.07				.19
Yüceltme	-.18	.04	.03	2.857	.04
Koşul No	.08				.15
Yüceltme	-.45				.03
Koşul No X Yüceltme	.09	.05	.03	2.621	.15

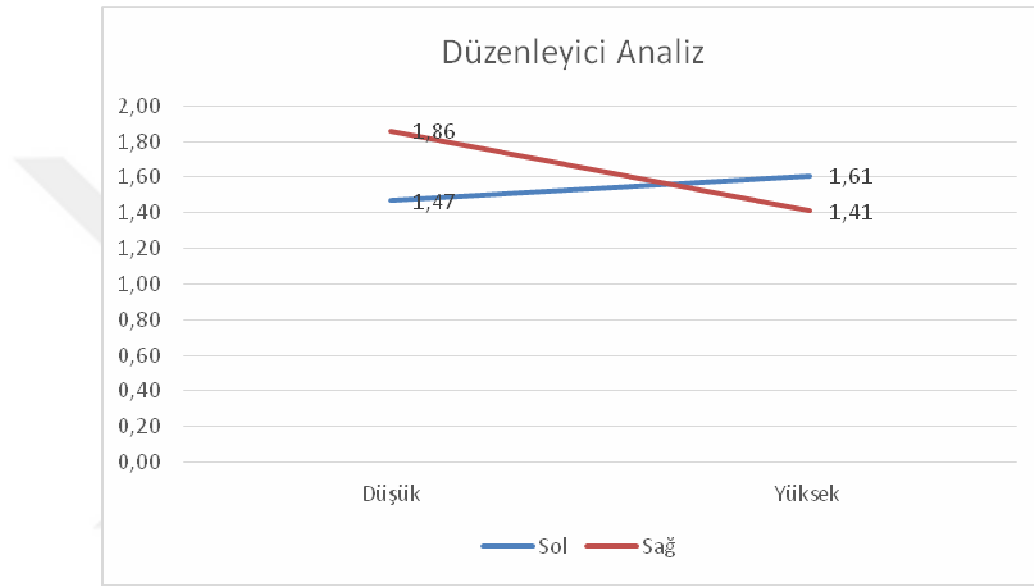
Yapılan düzenleyici analiz sonuçlarına göre sosyal kimlik değişkenleri ile manipülasyon koşullarının etkileşim etkisinin gayri-insanileştirme boyutları üzerinde yordayıcı etkisi bulunamamıştır.

3.5.2. Sosyal Kimlik Değişkenlerinin Düzenleyici Analizine İlişkin Bulgular

Sosyal kimlik değişkenlerinin birbirleri ile etkileşimlerinin gayri-insanileştirme boyutları üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda politik görüş ile ulusla özdeşimin yüceltme boyutunun etkileşim etkisinin grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde düzenleyici etkisi bulunmuştur ($\beta=-.30$, $p=.00$).

Tablo 3.28: Politik Görüş ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Etkisi

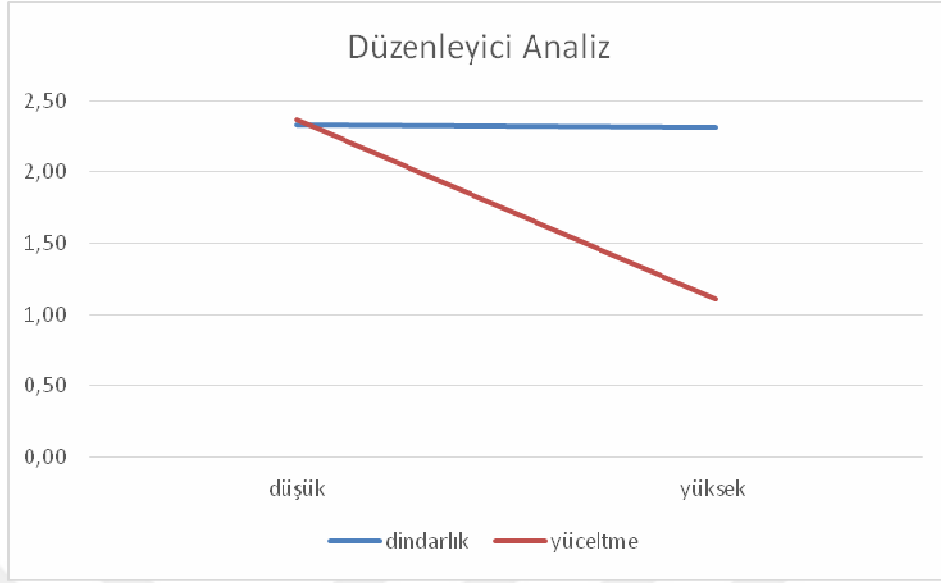
	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Politik Görüş	-.13				.14
Yüceltme	.00	.02	.00	1.270	.96
Politik Görüş	-.07				.40
Yüceltme	-.10				.28
Politik Görüş X Yüceltme	-.30	.11	.09	5.396	.00

Grafik 3.9: Politik Görüş ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Analiz Grafiği

Dindarlığın ($\beta=.26$, $p=.01$) ve dindarlık ile ulusla özdeşimin yüceltme boyutunun etkileşim etkisinin ($\beta=-.17$, $p=.05$) grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur. Sonuçlar Tablo 3.29’da gösterilmiştir.

Tablo 3.29: Dindarlık ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Etkisi

	β	R^2	Düz. R^2	F	p
Dindarlık	.25				.02
Yüceltme	-.15	.04	.03	3.144	.15
Dindarlık	.26				.01
Yüceltme	-.20				.07
Dindarlık X Yüceltme	-.17	.07	.05	3.382	.05

Grafik 3.10: Dindarlık ve Ulusu Yüceltmenin Düzenleyici Analizi Grafiği

Araştırmaya ilişkin bulgular bir sonraki tartışma bölümünde ayrıntılı değerlendirilecektir.

IV. BÖLÜM

4. TARTIŞMA

4.1. Varyans Analizine İlişkin Bulguların Tartışılması

4.1.1. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Bu çalışmada manipülasyon koşullarının ve katılımcıların cinsiyetinin ve ayrıca bu iki değişkenin etkileşim etkisinin kişi bazında insan doğasının pozitif özelliklerinin üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan ANOVA analizi sonucunda, manipülasyon koşullarının, cinsiyetin ve etkileşim etkisinin kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri üzerinde etkisi bulunamamıştır.

Beklenen etki, manipülasyon koşullarında adı geçen Suriyelinin statüsü ve cinsiyeti ile katılımcının kendisi ve/veya grubunun statüsü ve cinsiyeti ile özdeşim kurup karşılaştırması sonucu gayri-insanileştirme puanı üzerinde etki yaratmasıdır.

Hikayede anlatılan kişinin pozitif ya da negatif kişilik özellikleri ile ilgili bilgi verilmemesinin katılımcıların herhangi bir yargıda bulunmasında zorluk yaşamalarına neden olduğu düşünülmektedir. Gayri-insanileştirme için gerekli koşullar, pozitif özelliklerin daha az puanlanması veya negatif özelliklerin daha çok puanlanmasıdır. Ancak gayri-insanileştirmenin bu boyutu için katılımcılar, hikayedeki kişiyi daha az insan görece kadar pozitif özellikleri az puanlamamışlardır.

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre ise, kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri ile politik görüş, dindarlık, etnik özdeşim, ulusla özdeşim, temas ve kendini sansürleme isteği değişkenleri arasında anlamlı bir korelatif ilişki bulunamamıştır.

4.1.2. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsan Doğasının Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Manipülasyon koşullarının ve manipülasyon koşulları ile katılımcıların cinsiyetinin etkileşim etkisinin kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri üzerine herhangi bir etkisi bulunamamıştır.

Katılımcıların cinsiyetinin bu boyut üzerinde etkisi anlamlı bulunmuştur. Başka bir anlatımla, katılımcıların kadın ya da erkek olması manipülasyon hikayesinde adı geçen kişiye insan doğasının negatif özelliklerini atfetmelerinde önemli bir etken olmuştur. İnsan doğası özelliklerinin inkarı, kişi ya da grubu insandan uzaklaştırıp mekanikleştirme eğilimidir. Haslam'ın (2006) mekanik gayri-insanileştirme olarak tanımladığı kavram bu yolla ortaya çıkmaktadır. Bu boyut için, kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre manipülasyon hikayesindeki kişiyi daha az insan, başka bir anlatımla, daha fazla mekanik görmüştür. Fakat hikayedeki Suriyelinin gayri-insanileştirilmesi için negatif özelliklerin ortalamasının daha fazla olması beklenmektedir. Buna karşın, kadın ve erkek katılımcıların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunsa dahi her iki ortalama da düşüktür.

Gayri-insanileştirmenin bu boyutu üzerinde etnik özdeşimin etkisi bulunmuştur. Etnik özdeşimin analize katılması sonucu katılımcıların cinsiyetinin bu boyut için anlamlılık derecesi artmıştır. Etnik özdeşim, kadın katılımcıların erkeklere oranla hikayedeki Suriyeliyi mekanik olarak gayri-insanileştirmesinde etkili olmuştur.

Bu boyutun etnik özdeşim ile arasındaki pozitif korelatif ilişkiye bakıldığında, katılımcıların kendilerini Türk olarak tanımlamaları, Türk kimliği ile özdeşim kurmaları ve Türk kimliğine aidiyetlerini önemsemeleri hikayedeki Suriyelinin insan doğasının negatif özelliklerini daha fazla puanlamalarına yol açmış görünmektedir. Etnik özdeşim puanı ne kadar artarsa hikayedeki Suriyeliyi o kadar mekanik gayri-insanileştirmiştir.

4.1.3. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Yapılan varyans analizi sonucu katılımcıların cinsiyetinin ve manipülasyon koşulları ile katılımcıların cinsiyetinin etkileşim etkisinin bu boyut üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Fakat manipülasyon koşulları arasında anlamlı bir fark vardır. Hangi manipülasyon koşulları arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmek için PostHoc analizi yapılmıştır. Tukey analizi sonuçlarına göre, kadın öğrenci hikayesinin anlatıldığı koşul ile statüsü ve cinsiyet bilgisi verilmeyen kontrol koşulu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuçlara göre kadın öğrenci ortalaması en yüksektir. İnsanı, bilişsel kapasitesi, medeniyeti ve yetkinliği gibi özellikleri ile hayvandan ayıran insanın benzersizliği boyutu ile katılımcılar diğer koşullara göre kadın öğrenciyi daha fazla insan görmüşlerdir. Bu yorumu yapabilmemizin nedeni, pozitif özelliklerin ortalamasının en yüksek kadın öğrenci koşulunda olmasıdır. Pozitif özelliklerin ortalamasının yüksek olması kişinin daha fazla insan olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Bu sonuca paralel olarak, yine Tukey testi sonucu erkek öğrenci koşulu ile kontrol koşulu arasında marjinal anlamlılık bulunmuştur. Benzer şekilde, erkeğin öğrenci olması gayri-insanileştirme sürecini tersine çevirmiştir. Statünün yüksek olduğu, öğrenci profilinin verildiği her iki koşulun ortalamalarının yüksek olması ve daha fazla insan olarak değerlendirilmeleri, katılımcıların öğrenci olan Suriyelilerle daha fazla özdeşim kurmaları sonucu ortak iç-grup olarak tanımlamalarından kaynaklanmaktadır.

Tajfel ve Turner'a (1986) göre, sosyal kimliğin inşası, sosyal kategorileme, özdeşim kurma ve karşılaştırma temeline dayanmaktadır. Sosyal kimlik teorisi temelinde gelişen çoklu kategorileme teorisine göre, insanlar birden fazla grupla özdeşim kurarak daha fazla ortaklaşma alanı sağlamaktadırlar. Katılımcılar için öğrencilik kimliği karşılaştırma yapabilmek için referans noktası olmuştur. Karşılaştırma sonucu, manipülasyon koşullarında anlatılan kişinin öğrenci olması, Suriyeli olmasından ya da cinsiyetinden daha önemli olmasını sağlamıştır. Bu nedenle katılımcılar manipülasyon hikayesindeki kişi ile daha fazla özdeşim kurmuşlar, buna bağlı olarak önyargıları azalmış ve daha az gayri-insanileştirmişlerdir.

4.1.4. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Kişi Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Bu boyut için manipülasyon koşullarının ve manipülasyon koşulları ile katılımcıların cinsiyetinin etkileşim etkisinin anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Katılımcıların cinsiyetinin kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde etkisi bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyeti hikayede adı geçen Suriyeliye insanın benzersizliğinin negatif özelliklerini daha çok atfetmelerinde etkili olmuştur. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre daha fazla puanlamışlardır. Başka bir anlatımla, erkek katılımcılar hikayedeki Suriyeliyi hayvana daha yakın görmüştür.

Etnik özdeşim ve ulusla özdeşimin yüceltme boyutunun bu boyut üzerinde temel etkisi bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, Türk kimliği ile özdeşim ve milliyetçilik arttıkça hikayedeki Suriyeli daha az insan daha fazla hayvan olan nitelendirilmiştir.

Dindarlığın bu boyut üzerinde temel etkisi bulunmasına karşın, dindarlık analize eklendiği zaman katılımcıların cinsiyetleri arasındaki fark ortadan kalkmıştır. Başka bir anlatımla, dindarlık düzeyi arttıkça gayri-insanileştirme artmış fakat katılımcıların kadın ya da erkek olması fark etmeden benzer değerlendirmede bulunmalarına neden olmuştur. Buna karşın, etnik özdeşim analize eklendiğinde katılımcıların cinsiyetinin

etkisi artmıştır. Etnik özdeşim arttıkça erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha fazla gayri-insanileştirdiği görülmüştür. Ulusla özdeşimin yüceltme boyutu analize eklendiğinde ise katılımcıların cinsiyetinin etkisinde görece azalma görülmüştür.

Dindarlık, etnik özdeşim ve ulusla özdeşimin yüceltme boyutu ile korelatif ilişkilerine baktığımızda, bu değişkenlerle negatif yönlü bir korelatif ilişki söz konusudur. Yani, katılımcılar kendilerini ne kadar dindar ve Türk kimliğine bağlı görüyorsa hikayedeki Suriyeliyi o kadar hayvandan uzaklaştırmış ve insana yakın görmüşlerdir.

Dindarlık ve insanın benzersizliğinin negatif özellikleri ile aralarındaki negatif yönlü korelatif ilişki önemli bir bulgudur. Daha önceki çalışmalarda farklı dini ve etnik grupların Müslümanları gayri-insanileştirme süreçleri incelenmiştir (Viki, Osgood ve Phillips 2013: 11; Hodson ve Costello 2007: 695-696) ve diğer dini ve etnik grupların Müslümanları gayri-insanileştirdiği bulunmuştur. Bu araştırmada ise, dindarlık düzeyi arttıkça gayri-insanileştirme azalmıştır. Başka bir anlatımla, kendini Müslüman ve dindar olarak nitelendiren katılımcılar başka bir Müslüman topluluk olan Suriyelilerden birini (hikayedeki kişiyi) iç-grup olarak değerlendirmiştir. Müslümanlık özdeşim kuracakları ortak kimlik olmuştur. Yani, katılımcılar etnik farklılıktan çok dini ortaklığa önem vermişlerdir.

4.1.5. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsan Doğasının Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Grup bazında insan doğasının pozitif özellikleri için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, manipülasyon koşullarının, katılımcıların cinsiyetinin ve etkileşim etkisinin anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Kişi bazında insan doğasının pozitif özellikleri bulguları ile paralel bir sonuçtur. Ayrıca gayri-insanileştirmenin bu boyutunun diğer değişkenlerle korelatif ilişkisi de bulunamamıştır.

4.1.6. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsan Doğasının Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Gayri-insanileştirmenin bu boyutu üzerinde manipülasyon koşullarının, katılımcıların cinsiyetinin ve etkileşim etkisinin anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Ayrıca diğer değişkenlerle korelatif ilişkisi de bulunamamıştır.

4.1.7. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Pozitif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Varyans analizi sonuçlarına göre manipülasyon koşullarının, katılımcıların cinsiyetinin ve etkileşim etkisinin bu boyut üzerinde anlamlı etkisi bulunamamıştır. Fakat dindarlık değişkeninin bu boyut üzerinde etkisi bulunmuştur. Bu sonuca göre, dindarlığın, bir grup olarak Suriyelilere insanın benzersizliğinin pozitif özelliklerinin atfedilmesinde etkisi olmuştur. İnsanı hayvandan ayıran insanın benzersizliği boyutunun pozitif özelliklerinin ortalamasının yüksek olması ve bu durumun ortaya çıkmasında dindarlığın da etkili olması, kendini dindar olarak nitelendiren katılımcıların, Suriyelileri hayvana değil insana daha yakın gördükleri anlamına gelir. Buna, iki grubun da kendini Müslüman olarak tanımlaması ve katılımcıların Müslümanlık ortak kimliği ile yaklaşmaları neden olmuştur.

4.1.8. Manipülasyon Koşullarının ve Katılımcıların Cinsiyetinin Grup Bazında İnsanın Benzersizliğinin Negatif Özellikleri Boyutuna Etkisi Bulgularının Tartışılması

Grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri boyutu üzerinde manipülasyon koşullarının, katılımcıların cinsiyetinin ve etkileşim etkilerinin etkisi bulunamamıştır.

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcılardan bir grup olarak Suriyelileri değerlendirmeleri istendiğinde az da olsa bilgi sahibi oldukları hikayelerdeki kişiye oranla yargıda bulunmaktan kaçındıkları söylenebilir.

4.2. Tekrarlı Ölçümlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Farklı boyutlar için aynı gruplardan alınan ölçümlerin karşılaştırılması amacıyla yapılan tekrarlı ölçüm ANOVA analiz bulgularına göre, insan doğası ve insanın benzersizliği boyutlarını benzer görülmüştür. Haslam'ın gayri-insanileştirme kuramına göre, insan doğası boyutu, insanı robot ya da otomat gibi mekanik nesnelere ayıran özellikleri barındırırken insanın benzersizliği boyutu, insanı hayvandan ayıran özellikleri içerir. Haslam'ın (2006) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, insan doğası ve insanın benzersizliği boyutları arasında korelatif ilişki bulunamamıştır. Ancak bu araştırmanın bulgularına göre ise insanlığın iki boyutu ilişkili ve benzer bulunmuştur. Bunun sebebi, kültürel farklılıktan kaynaklanmaktadır. Katılımcılar insan doğasını ve insanın benzersizliğini nitelendiren özellikleri birbirine benzer görmüştür. Ayrıca kişi ve grup boyutları arasında da anlamlı fark bulunamamıştır.

Gayri-insanileştirme süreci pozitif ve negatif özelliklerle ölçülmek istendiğinde, bu iki boyut farklılaşmıştır. Kurama göre, negatif özellikler iç-gruba göre dış-gruba daha çok atfedilmektedir. Yapılan bu araştırmayla kuramı destekler sonuç bulunmuştur. Katılımcılar pozitif ve negatif değerlere göre değerlendirme yapmıştır.

Kişi ve grup boyutları ile manipülasyon koşullarının ortak etkisi marjinal anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, Suriyelilerin kişi ya da grup olarak değerlendirilmesinde manipülasyon koşulları etkili olmuştur. Manipüle edilen sosyal kimlik değişkenleri, katılımcıların hikayedeki kişi ile ortak aidiyet paylaşmasına neden olmuştur. Bu nedenle kişi ve grup değerlendirmesi farklılaşmıştır. Araştırma için beklendiği bir sonuçtur. Kişi ve grup değerlendirmesinde katılımcıların cinsiyeti de etkili olmuştur.

Kişi ve grup boyutları ile insan doğası ve insanın benzersizliği boyutlarının ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Hayvansı ve mekanik gayri-insanileştirme sürecinde Suriyelilerin kişi ya da grup olarak değerlendirilmesi etkili olmuştur. Bu ortak etki manipülasyon koşullarına göre farklılık göstermiştir. Ayrıca bu ortak etkinin farklılaşmasında pozitif ve negatif değerler de etkili olmuştur.

Kişi ve grup ölçümleri ile pozitif ve negatif özelliklerin ortak etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu ortak etki ile manipülasyon koşulları da etkileşimdedir.

4.2.1. Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Pozitif özelliklere ilişkin kişi bazlı tekrarlı ölçüm bulgularına göre, erkek öğrenci, kadın öğrenci ve kadın çalışan koşullarında insan doğası boyutu ortalaması düşük iken insanın benzersizliği boyutu ortalaması daha yüksektir. Kadın çalışan koşulunun ortalamaları kadın ve erkek öğrenci koşulundan daha düşüktür. Katılımcılar erkek öğrenci, kadın öğrenci ve kadın çalışan koşullarında hikyedeki Suriyeliyi insanın benzersizliğinin pozitif özelliklerini daha fazla puanlayarak hayvandan ayırıp insana daha yakın görmüşlerdir.

Bu sonuçların özellikle kadın ve erkek öğrenci koşullarında ortaya çıkmasında, katılımcıların öğrenci kimliği ile özdeşim kurlmaları etkili olmuştur. Bu şekilde kişiyi hayvandan ayırmış ve pozitif özellikleri daha fazla atfetmişlerdir. Ayrıca kadın çalışan koşulunun ortalamalarının öğrenci koşullarından daha düşük olması da katılımcıların öğrenci kimliğini daha ön planda tuttıklarını göstermektedir. Özdeşim sonucu iç-grup algısının oluşması gayri-insanileştirmeyi azaltmıştır.

Erkek çalışan koşulunda insan doğası ve insanın benzersizliği boyutlarının ortalamaları arasında fark yoktur ve diğer koşullara oranla ortalamalar düşüktür. Başka bir ifade ile katılımcılar erkek çalışan koşuluna hem insan doğası hem de insanın benzersizliği boyutlarının pozitif özelliklerini atfetmekten kaçınmıştır. Kontrol koşulu koşulunda ise insan doğası boyutu insanın benzersizliğine oranla görece daha düşüktür.

Fakat erkek çalışan koşulunda olduğu gibi boyutların ortalamaları arasında fark azdır ve diğer koşullara göre ortalamalar düşüktür. Bunun nedeni kontrol koşulundaki kişi hakkında yeterince bilgi verilmemiş olmasıdır. Bu sonuç manipülasyon koşullarının çalıştığını ve kontrol koşulunun bunu destekler sonuçlar çıkardığını göstermektedir.

4.2.2. Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Grup bazlı tekrarlı ölçüm bulgularına göre, kişi bazlı bulguların tersi şekilde ve tüm manipülasyon koşullarında insan doğası boyutu ortalamaları insanın benzersizliği boyutundan daha yüksektir. Başka bir anlatımla, katılımcılar bir grup olarak Suriyelileri cansız varlıklardan ayırmıştır fakat aynı derecede hayvandan ayırmamıştır.

İnsanın benzersizliği boyutunda en düşük ortalamalar kadın ve erkek öğrenci koşulunda bulunmuştur. Bu bulgu çoklu kategorilemenin ve özdeşim kurmanın önyargıyı azaltacağı bilgisini destekler sonuçlardır. Yani, katılımcılar kişi bazlı ölçümlerde, manipülasyon hikayesindeki öğrencilerle özdeşim kurarak daha olumlu düşünce ve tutumlara sahipken Suriyelileri grup olarak değerlendirmeleri istendiğinde özdeşim kuracakları ortak bir kimlik bulamadıkları için insanın benzersizliği boyutunu daha az puanlamışlardır. Sonuç olarak, insanın benzersizliğinin pozitif özellikleri ortalamasının düşük bulunması grup olarak Suriyelilerin daha az insan görüldüğünü göstermektedir.

4.2.3. Manipülasyon Koşullarına Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Analiz bulgularına göre, erkek çalışan, kadın çalışan ve kontrol koşulunun negatif özellikler için insan doğası ve insanın benzersizliği ortalamaları arasında fark yoktur. Buna ek olarak, kontrol koşulunun ortalaması en yüksek kadın çalışan koşulunun ortalaması en düşüktür.

Erkek çalışan koşulu için kişi bazlı pozitif özelliklerin tekrarlı ölçümlerinde de benzer bulgular bulunmuştur. Hem pozitif hem de negatif özelliklerde benzer sonuçların bulunması katılımcıların Suriyeli erkek çalışanlarla ilgili yeterince fikri olmadığını göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında katılımcıların Suriyeli erkek çalışanlarla temasta olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Kadın çalışan, erkek çalışan ve kontrol koşulu için bulunan benzer bulgulara göre, katılımcılar yeterince bilgi sahibi olmadıkları Suriyeliler hakkında yargıda bulunmaktan kaçınmışlardır.

Kadın ve erkek öğrenci koşullarında ise insanın benzersizliği boyutu ortalaması insanın doğası ortalamasından yüksektir. Gayri-insanileştirmenin ortaya çıkması için pozitif özelliklerin düşük negatif özelliklerin yüksek puanlanması gerekmektedir. Fakat bu bulgulara göre negatif özelliklerin ortalamaları düşüktür. Bu durumda boyutlar arasında fark bulunmuş olsa dahi gayri-insanileştirmeden söz edilemez. Ayrıca katılımcıların özellikle kadın çalışan, kadın öğrenci ve erkek öğrenci koşullarındaki kişiye negatif özellikler atfetmekten kaçındıkları yorumu yapılabilir.

4.2.4. Manipülasyon Koşullarına Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Grup bazlı negatif özelliklerin tekrarlı ölçüm bulgularına göre, erkek öğrenci koşulunun insan doğası boyutu ortalaması insanın benzersizliği boyutu ortalamasından yüksektir. Katılımcılar insanlık boyutları için Suriyelileri kişi ve grup olarak benzer değerlendirmişler. İnsan doğasının negatif özelliklerini daha fazla puanlayarak Suriyeli erkek öğrencileri daha çok mekanik görmüşlerdir. Hem kişi hem de grup ölçümlerinde erkek çalışanın daha mekanik görülmesi Haslam ve arkadaşlarının 2007’de yaptıkları araştırma bulguları ile paraleldir. Haslam ve arkadaşlarının araştırma sonucunda iş adamları daha mekanik olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırma sonucunda da statüsü yüksek olan erkek öğrenci koşulu mekanik olarak değerlendirilmiştir.

Erkek çalışan koşulunda insan doğası boyutunun ortalaması insanın benzersizliği boyutunun ortalamasından yüksek bulunmuştur. Erkek öğrenci koşuluna oranla ortalamalar arasındaki fark daha azdır. Katılımcılar erkek çalışan Suriyelileri de daha

mekanik görmüşlerdir. Fakat statü olarak yüksek olan erkek öğrenci koşulundan daha az mekanik değerlendirmişlerdir. Bu bulgular yüksek statü ve çalışmanın mekanik gayri-insanileştirme ile ilişkisini desteklemektedir. Yüksek statülü ve çalışanların, iş adamları örneğinde olduğu gibi, daha az duygusal ve daha soğuk olarak nitelendirilmesi mekanik gayri-insanileştirmesine neden olmaktadır.

Kadın öğrenci, kadın çalışan ve kontrol koşulunda boyutların ortalamaları arasında fark bulunamamıştır. Buna ek olarak, en yüksek ortalamalar kontrol koşulunda ve en düşük ortalamalar kadın öğrenci koşulundadır.

İnsanlık boyutlarının kişi ve grup bazlı ölçümlerinde genel olarak pozitif ve negatif özellikler karşılaştırıldığında katılımcıların pozitif özelliklere oranla negatif özellikleri puanlamaktan kaçındıkları sonucu bulunmuştur. Manipülasyon koşulları için negatif özelliklerin ortalamaları pozitif özelliklerin ortalamalarından düşüktür.

Katılımcıların cinsiyetinin gayri-insanileştirme boyutlarına göre değişimi ayrı ayrı grafikler halinde aşağıda sunulmaktadır. Bu grafikler bulguların daha iyi değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

4.2.5. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Kişi bazlı pozitif özelliklerin tekrarlı ölçüm sonuçlarına göre, hem kadın hem de erkek katılımcılar insanın benzersizliği koşulunu daha çok puanlamışlardır. Buna ek olarak, erkek katılımcıların ortalamaları kadın katılımcıların ortalamalarından yüksektir. Bu bulgular doğrultusunda, erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla hikayedeki Suriyeliyi daha fazla insan olarak değerlendirmişlerdir. Başka bir anlatımla, katılımcıların cinsiyeti kişi olarak Suriyelileri değerlendirmede etkili olmuştur.

4.2.6. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Pozitif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Katılımcılardan pozitif özellikler için Suriyelileri grup olarak değerlendirmeleri istendiğinde kişi bazlı bulguların tersine insanın doğası boyutunun ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcılar Suriyelileri kişi olarak değerlendirirken daha çok insan grup olarak değerlendirirken daha çok mekanik görmüşlerdir.

Katılımcıların cinsiyetleri arasındaki farka bakıldığında ise insanın benzersizliği boyutu hem kadın hem de erkek katılımcılar tarafından benzer şekilde değerlendirilmiştir. Fakat insan doğası boyutunda erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla grup olarak Suriyelileri daha fazla mekanikleştirmişlerdir.

4.2.7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Kişi Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Kişi bazlı negatif özelliklere ilişkin bulgulara göre, kişi bazlı pozitif özellik bulgusuna paralel şekilde insanın benzersizliği boyutunun ortalaması insan doğası boyutunun ortalamasından yüksek bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetleri arasındaki farka bakıldığında erkek katılımcıların kadınlara oranla daha fazla puanladığı görülmüştür. Bu bulgulara göre, hem kadın hem de erkek katılımcıların insanın benzersizliğinin negatif özelliklerini yüksek puanlayarak hikayedeki kişileri insandan uzaklaştırıp hayvana yakınlığı söyleyebilir. Fakat gayri-insanileştirmenin her iki boyutunun ortalamalarının düşük olması katılımcıların kişileri negatif özelliklerle ilişkilendirmekten kaçındıklarını göstermektedir.

4.2.8. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Grup Bazlı Negatif Özelliklerin Tekrarlı Ölçüm Bulgularına İlişkin Tartışma

Grup bazlı negatif özelliklerin bulgularına göre, katılımcılar grup olarak Suriyelilere negatif özellikler atfetmekten kaçınmışlardır. Hem kadın hem de erkek katılımcıların gayri-insanileştirme boyutları ortalamaları düşüktür. Boyutların

ortalamları arasında fark çok düşük olmasına rağmen insan doğası boyutunun ortalaması insanın benzersizliği boyutunun ortalamasından yüksektir. Başka bir anlatımla, hem kadın hem de erkek katılımcılar negatif özellikleri daha az puanlayarak Suriyelileri gayri-insanileştirmemiş, insana yakın görmüşlerdir. Ayrıca katılımcıların cinsiyetleri grup olarak Suriyelilere negatif özellik atfedilmesinde farklılık göstermemiştir.

4.3. Düzenleyici Analize İlişkin Bulguların Tartışılması

Düzenleyici analiz sonuçlarına göre, etnik özdeşimin ve ulusla özdeşimin bağlanma boyutunun kişi bazında insan doğasının negatif özellikleri boyutu üzerinde yordayıcı etkisi bulunmuştur. Cortes ve arkadaşlarının 2009'da yaptıkları araştırmada, iç-grup özdeşimi alt-insanlaştırma ile ilişkili bulunmuştur (Cortes vd. 2009: 10). Bu araştırmanın sonuçlarına göre, iç-grup özdeşimi arttıkça dış-grup daha az insan olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları Cortes'in bulgularını destekler niteliktedir. Bu bulguyla paralel olarak, ulusla özdeşimin her iki boyutunun kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde etkili olmasıdır. Bu bulgular ışığında, etnik ve ulus özdeşimi yüksek ve milliyetçi bireyler dış-grubu hem hayvansı hem de mekanik değerlendirmektedir. Ayrıca kişi bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde dindarlığın temel etkisi bulunmuştur. Dindarlık arttıkça Suriyeliler daha fazla hayvan olarak nitelendirilmişlerdir.

Çoklu kategorileme kuramına göre iç-grup aidiyetinin artması iç-grup ve dış-grubun ayrıştırmasını etkileyecektir. İç-grup kayırmacılığının da doğmasına neden olacaktır. Bu bilgi doğrultusunda, ulusu yüceltme boyutu ile hem politik görüşün hem de dindarlığın grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde etkileşim etkisinin bulunması beklendiği bir sonuçtur. Dindarlık ve milliyetçiliğin artması bir grup olarak Suriyelileri daha az insan görülmesine neden olmuştur. Muhafazakarlığın ve milliyetçiliğin ortak etkisine bakıldığında katılımcıların kendini politik olarak sağ kesimde konumlandırması ve milliyetçi olarak tanımlaması gayri-insanileştirmeyi arttıracaktır.

Grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde etkisi bulunan ulusla özdeşimin yüceltme boyutuna dindarlık düzenleyici etki sağlamıştır. Başka bir ifade ile uluslu yüceltmenin yüksek olduğu durumda dindarlık düşük ise Suriyeliler daha az insan olarak değerlendirilmiştir. Bunun nedeni ise dindarlığın arttığı durumda Suriyeliler ile Müslümanlık ortak kimliğinde iç-grup özdeşimi yaşanacaktır. Bu da gayri-insanileştirme etkisini azaltacaktır. Fakat dindarlığın düşük ulusu yüceltmenin yüksek olduğu durumda kişi ulusunu diğer ulus ya da uluslardan üstün görecektir. Bunun sonucunda dış-grubu gayri-insanileştirme artacaktır. Başka bir anlatımla, katılımcılar kendilerini ne kadar az dindar ne kadar yok milliyetçi görürse Suriyelileri o derece hayvana yakın görecektir.

Grup bazında insanın benzersizliğinin negatif özellikleri üzerinde ulusla özdeşimin yüceltme boyutunun etkisine politik görüş düzenleyici etkide bulunmuştur. Bu bulguya göre, katılımcıların politik görüşü sol kesime yaklaştıkça Suriyelileri daha az insan daha fazla hayvan olarak nitelendirmişlerdir. Kendini sağ kesimde konumlandıran katılımcılar ise Suriyelileri hayvandan uzaklaştırıp insana yaklaştırmıştır. Bunun ortaya çıkmasındaki neden sol kesim ulusu yücelttikçe dış-gruba karşı daha önyargılı ve düşmanca tutumlar beslerken sağ kesim ulusu yücelttikçe güncel politik sürece uyumu artmıştır. Roccas'ın (2006) ulusla özdeşim kuramına göre, muhafazakar (sağ) insanlar aidiyet hissettikleri siyasi kesimin uyguladıkları politikaları kabul etme ve uyma davranışı göstermektedir. Bu bilgi doğrultusunda kendini sağ kesimde konumlandıran katılımcılar Türkiye'de Suriyeli göçmenler için uygulanan politikaları kabul etmişlerdir. Buna bağlı olarak daha az gayri-insanileştirme eğiliminde bulunmuşlardır. Ulusu yücelten sol kesim ise uygulanan politikaları kabul etmeyip Suriyelileri ulusuna tehdit olarak algılamıştır.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sosyal psikoloji literatüre katkıları şu şekilde özetlenebilir: Gayri-insanileştirme ile ilgili yeterli akademik araştırmanın olmaması sebebiyle yapılan bu araştırma Türkçe literatür için önemli bulgular içermektedir. Sosyal kimlik değişkenlerinin gayri-insanileştirme üzerindeki etkisinin olup olmadığı sorusuyla düzenlenen bu araştırma sonucunda sosyal kimlik değişkenlerinin gayri-insanileştirmenin farklı boyutları üzerinde anlamlı etkisi bulunmuştur. Özellikle etnik özdeşim, ulusla özdeşim, dindarlık ve politik görüşün sosyal bir grup olarak Suriyelilerin gayri-insanileştirmesi üzerinde etkisinin bulunması daha sonraki araştırmalara ışık tutacaktır.

Ulusla özdeşimin yüceltme boyutu, diğer bir ifade ile milliyetçiliğin, dindarlıkla ve politik görüşle (muhafazakarlık) ortak etkisi dış-grubun daha az insan görülmesine neden olmaktadır. Bu etki sosyal kimlik değişkenlerinin gruplar arası süreçlere etkisini göstermektedir. Ayrıca daha önceki araştırmalar farklı dini inanca sahip insanlarla yapılmıştır ve gayri-insanileştirmeye ilişkin bulgular edinilmiştir. Fakat bu araştırmada her iki grubun kendini Müslüman olarak tanımlamasına rağmen dindarlığın gayri-insanileştirmeye etkisinin çıkması önemli bir bulgudur. Bunun yanında ulusu yücelten sol kesimin Suriyelileri sağ kesimden daha fazla gayri-insanileştirmesi bir diğer önemli noktadır.

Çoklu kategorilemenin sonuçlarına bakacak olursak, çoklu kategorileme ortak aidiyet barındırıyorsa ön yargıyı azaltacaktır. Bu araştırmada manipüle edilen sosyal kimlik değişkenleri ile katılımcıların ortak aidiyet duyduğu öğrenci koşulları daha az

gayri-insanileştirmiştir. Ayrıca katılımcıların cinsiyetinin gayri-insanileştirme üzerindeki etkisi araştırma hipotezini doğrulayan bir sonuçtur.

Araştırma sonuçlarına göre kişi/grup ölçümleri, insan doğası/insanın benzersizliği boyutları ve pozitif/negatif özelliklerin etkileşimde olması araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır.

Bu araştırmadan sağlanan bulgular Türkiye'deki psikoloji literatürüne önemli katkılar sağlamıştır. Türkiye'de yeni bir araştırma olması sebebi ile hem Türkiye hem de dünya literatürüne ve ileride yapılacak araştırmalara ışık tutacaktır.

Elde edilen bilgiler sonucunda ilerleyen zamanlarda yapılabilecek araştırma önerileri mevcuttur. Gayri-insanileştirme süreciyle ilgili gelecekte yapılabilecek araştırma önerileri şu şekildedir:

- 1- Örneklemin çoğunun Türk olması nedeniyle farklı etnik gruplarla karşılaştırmalı çalışılabilir.
- 2- Suriyelilerle daha çok temasta olan bir örnekleme temasın etkisi incelenebilir.
- 3- Sosyo-ekonomik düzeyin ve ekonomik faaliyetlerin gayri-insanileştirme üzerindeki etkisini görebilmek için ticari işler yapan bir örneklem ile araştırma yapılabilir.
- 4- Dış-grubun tehdit olarak algılanıp algılanmamasının gayri-insanileştirmeye etkisi incelenebilir.

VI. BÖLÜM

6. SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada farklı etnik gruplardan olan insanların Suriyelileri gayri-insanileştirme süreci karşılaştırmalı olarak incelenmek istenmiştir. Fakat örneklemin çoğunun Türk olması nedeniyle analizlere yalnızca Türk etnik grubuna ait katılımcılar alınmıştır. Etnik gruplarda karşılaştırma yapılacak kadar çoğunluk sağlanamamıştır. Etnik gruplar arasında karşılaştırma yapılamaması bu araştırmanın sınırlılıklarından birisidir.

Veri toplama sürecinde katılımcılardan Suriyelilerle ne kadar temasta olduklarına dair ölçüm alınmıştır. Fakat örneklemin üniversite öğrencilerinden oluşması ve Suriyelilerle iletişimde olmamaları nedeniyle temasın gayri-insanileştirme sürecine etkisi analiz edilememiştir. Bu araştırma için başka bir sınırlılıktır.

KAYNAKLAR

- Abrams, Dominic & Hogg, A. Michael (2010). "Social identity and self-categorization." *The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination*. Ed. John F Dovidio, Miles Hewstone, Peter Glick, Victoria M Esses (pp. 179-193).
- Abrams, Dominic & Hogg, A. Michael (1990). *Social identity theory: Constructive and critical advances*. Ed. Dominic E. Abrams ve Michael A. Hogg, Springer-Verlag Publishing.
- Albarello, Flavia & Rubini, Monica (2012). "Reducing dehumanisation outcomes towards Blacks: The role of multiple categorisation and of human identity," 882(January), 875–882.
- Bain, Paul., Park, Joonha., Kwok, Christopher & Haslam, Nick (2009). "Attributing Human Uniqueness and Human Nature to Cultural Groups: Distinct Forms of Subtle Dehumanization." *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(6), 789–805. <http://doi.org/10.1177/1368430209340415>
- Bain, Paul., Vaes, Jeroen., Kashima, Yoshihisa., Haslam, Nick & Guan, Yanjun (2012). "Folk Conceptions of Humanness: Beliefs About Distinctive and Core Human Characteristics in Australia, Italy, and China." *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(1), 53–58. <http://doi.org/10.1177/0022022111419029>
- Bocato, Giulio., Capozza, Dora., Falvo, Rosella & Durante, Federica (2008). "The Missing Link: Ingroup, Outgroup and the Human Species." *Social Cognition*, 26(2), 224–234. <http://doi.org/10.1521/soco.2008.26.2.224>
- Byrne, M. Barbara (2013). "Structural Equation Modeling With AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming," 2nd ed.. NY: Routledge

- Cortes, P. Brezo (2005). "Infrahumanization or Familiarity? Attribution of Uniquely Human Emotions to the Self, the Ingroup, and the Outgroup." *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(2), 243–253. <http://doi.org/10.1177/0146167204271421>
- Cortes, P. Brezo., Viki, G. Tendayi., Rodriguez, P. Armando., Rodriguez, T. Ramon., Paladino, P. Maria & Leyens, P. Jacques (2009). "The role of in-group identification in infra-humanization," 44(1), 4–11. <http://doi.org/10.1080/00207590802057654>
- Coşkun, Hamit., Durak, Mithat & Elgin, V. Mehmet (2012, May). "Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması." In *Yeni Symposium* (Vol. 50, No. 2).
- Crisp, J. Richard., Hewstone, Miles & Rubin, Mark (2001). "Does Multiple Categorization Reduce Intergroup Bias?" *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(1), 76–89. <http://doi.org/10.1177/0146167201271007>
- Crisp, J. Richard & Hewstone, Miles (2001). "Multiple categorization and implicit intergroup bias: Differential category dominance and the positive-negative asymmetry effect." *European Journal of Social Psychology*, 31(1), 45–62. <http://doi.org/10.1002/ejsp.31>
- Crisp, J. Richard & Hewstone, Miles (2007). "Multiple Social Categorization." *Advances in Experimental Social Psychology*, 39(06), 163–254. [http://doi.org/10.1016/S0065-2601\(06\)39004-1](http://doi.org/10.1016/S0065-2601(06)39004-1)
- Demoulin, Stephanie., Leyens, P. Jacques., Rodríguez T. Ramon., Rodríguez P. Armando., Paladino, P. Maria & Fiske, T. Susan (2005). "Motivation to support a desired conclusion versus motivation to avoid an undesirable conclusion: The case of infrahumanization." *International Journal of Psychology*, 40(6), 416–428. <http://doi.org/10.1080/00207590500184495>
- Ekman, Paul (1992). "An argument for basic emotions." *Cognition & Emotion*. <http://doi.org/10.1080/02699939208411068>

- Epley, Nicholas & Waytz, Adam (2010). "Mind perception." *Handbook of social psychology*.
- Fiske, T. Susan., Cuddy, J. C. Amy., Glick, Peter & Xu, Jun (2002). "A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition." *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>
- Graham, Jesse., Haidt, Jonathan & Nosek, A. Brain (2009). "Liberals and conservatives rely on different sets of moral foundations." *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(5), 1029–46. <http://doi.org/10.1037/a0015141>
- Gray, Kurt & Wegner, M. Daniel (2012). "Feeling robots and human zombies: Mind perception and the uncanny valley." *Cognition*, 125(1), 125–130. <http://doi.org/10.1016/j.cognition.2012.06.007>
- Hall, R. Natalie & Crisp, J. Richard (2005). "Considering Multiple Criteria for Social Categorization Can Reduce Intergroup Bias." *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(10), 1435–1444. <http://doi.org/10.1177/0146167205276084>
- Harris, T. Lasana & Fiske, T. Susan (2006). "Dehumanizing the Lowest of the." *Psychological Science*, 17(10), 847–853. <http://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01793.x>
- Harris, T. Lasana & Fiske, T. Susan (2007). "Social groups that elicit disgust are differentially processed in mPFC." *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 2(1), 45–51. <http://doi.org/10.1093/scan/ns1037>
- Haslam, Nick., Bain, Paul., Douge, Lauren., Lee, Max & Bastian, Brock (2005). "More human than you: attributing humanness to self and others." *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(6), 937–950. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.89.6.937>

- Haslam, Nick., Kashima, Yoshihisa., Loughnan, Stephen., Shi, Junqi & Suitner, Caterina (2008). "Subhuman, Inhuman, and Superhuman: Contrasting Humans with Nonhumans in Three Cultures." *Social Cognition*, 26(2), 248–258. <http://doi.org/10.1521/soco.2008.26.2.248>
- Haslam, Nick., Loughnan, Stephen., Kashima, Yoshihisa & Bain, Paul (2009). "Attributing and denying humanness to others." *European Review of Social Psychology*, 19(1), 55–85. <http://doi.org/10.1080/10463280801981645>
- Haslam, Nick., Loughnan, Stephen., Reynolds, Catherine & Wilson, Samuel (2007). "Dehumanization: A New Perspective," 1, 409–422.
- Haslam, Nick (2006). "Dehumanization: An integrative review." *Personality and social psychology review*, 10(3), 252-264.
- Haslam, Nick & Loughnan, Stephen (2014). "Dehumanization and infrahumanization." *Annual Review of Psychology*, 65(June), 399–423. <http://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115045>
- Hodson, Gordon & Costello, Kimberly (2007). "Interpersonal disgust, ideological orientations, and dehumanization as predictors of intergroup attitudes." *Psychological Science*, 18(8), 691-698.
- Hornsey, J. Matthew (2008). "Social identity theory and self-categorization theory: A historical review." *Social and Personality Psychology Compass*, 2, 204–222. <http://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00066.x>
- Kellow, L. Christine & Steeves, H. Leslie (1998). "The Role of Radio in the Rwandan Genocide." *Journal of Communication*, 48, 107–128. <http://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1998.tb02762.x>
- Kirişçi, Kemal (2014). "Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı." Sema Karaca (Çev.). Ankara: Brookings Enstitüsü & USAK.

- Levin, Robert & Campbell, Donald (1972). "Ethnocentrism: Theories of Conflict." *Ethnic Attitudes, and Group Behavior*. New York: John Wiley and Sons. p.8.
- Leyens, P. Jacques., Cortes, P. Brezo., Demoulin, Stephanie., Dovidio, F. John., Fiske, T. Susan., Gaunt, Ruth & Vaes, Jeroen (2003). "Emotional prejudice, essentialism, and nationalism: The 2002 Tajfel Lecture." *European Journal of Social Psychology*, 33(6), 703–717. <http://doi.org/10.1002/ejsp.170>
- Leyens, P. Jacques., Rodriguez P. Armando., Rodriguez T. Ramon., Gaunt, Ruth., Paladino, P. Maria., Vaes, Jeroen & Demoulin, Stephanie (2001). "Psychological essentialism and the differential attribution of uniquely human emotions to ingroups and outgroups." *European Journal of Social Psychology*, 31(4), 395–411. <http://doi.org/10.1002/ejsp.50>
- Leyens, P. Jacques., Demoulin, Stephanie., Vaes, Jeroen., Gaunt, Ruth & Paladino, P. Maria (2007). "Infra-humanization: The Wall of Group Differences." *Social Issues and Policy Review*, 1(1), 139–172. <http://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2007.00006.x>
- Leyens, P. Jacques., Paladino, P. Maria., Rodriguez T. Ramon., Vaes, Jeroen., Demoulin, Stephanie., Rodriguez P. Armando & Gaunt, Ruth (2000). "The Emotional Side of Prejudice: The Attribution of Secondary Emotions to Ingroups and Outgroups." *Personality & Social Psychology Review (Lawrence Erlbaum Associates)*, 4(2), 186–197. http://doi.org/10.1207/s15327957pspr0402_06
- Loughnan, Stephen., Haslam, Nick & Kashima, Yoshihisa (2009). "Understanding the Relationship between Attribute-Based and Metaphor-Based Dehumanization." *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(6), 747–762. <http://doi.org/10.1177/1368430209347726>
- Loughnan, Stephen & Haslam, Nick (2007). "Animals and androids: Implicit associations between social categories and nonhumans." *Psychological Science*, 18(2), 116–121. <http://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2007.01858.x>

- McLeod, A. Saul (2008). "Social Identity Theory" www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html Retrieved December, 26, 2013.
- Paladino, P. Maria., Leyens, P. Jacques., Rodriguez, T. Ramon., Rodriguez, P. Armando., Gaunt, Ruth & Demoulin, Stephanie (2002). "Differential Association of Uniquely and Non Uniquely Human Emotions with the Ingroup and the Outgroup." *Group Processes & Intergroup Relations*, 5(2), 105–117. <http://doi.org/10.1177/1368430202005002539>
- Pettigrew, F. Thomas., Christ, Oliver., Wagner, Ulrich & Stellmacher, Jost (2007). "Direct and indirect intergroup contact effects on prejudice: A normative interpretation." *International Journal of Intercultural Relations*, 31(4), 411–425. <http://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.11.003>
- Reicher, Stephen., Spears, Russell & Haslam, S. Alexander (2010). "The social identity approach in social psychology." *Sage identities handbook*, 45-62.
- Roccas, Sonia., Klar, Yechiel & Liviatan, Ido (2006). "The paradox of group-based guilt: Modes of national identification, conflict vehemence, and reactions to the in-group's moral violations." *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 698–711. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.698>
- Stangor, Charles., Lynch, Laure., Duan, Changming & Glass, Beth (1992). "Categorization of individuals on the basis of multiple social features." *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 207–218. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.62.2.207>
- Tajfel, Henri & Turner, C. John (1986). "The social identity theory of inter group behavior in" S Worchel & WG Austin (Eds) *Psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson.
- Vaes, Jeroen., Leyens, P. Jacques., Paladino, P. Maria & Miranda, P. Mariana (2012). "We are human, they are not: Driving forces behind outgroup dehumanisation and the humanisation of the ingroup." *European Review of Social Psychology*, 23(1), 64–106. <http://doi.org/10.1080/10463283.2012.665250>

- Viki, G. Tendayi., Osgood, Daniel & Phillips, Sabine (2013). "Dehumanization and self-reported proclivity to torture prisoners of war." *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(3), 325-328.
- Wagner, Ulrich., Christ, Oliver., Pettigrew, F. Thomas., Stellmacher, Jost & Wolf, Carina (2006). "Prejudice and minority proportion: Contact instead of threat effects." *Social psychology quarterly*, 69(4), 380-390.
- Waytz, Adam., Gray, Kurt., Epley, Nicholas & Wegner, M. Daniel (2010). "Causes and consequences of mind perception." *Trends in Cognitive Sciences*, 14(8), 383-388.
<http://doi.org/10.1016/j.tics.2010.05.006>
- Zebel, Sven., Zimmermann, Aanja., Viki, G. Tendayi & Doosje, Bertjan (2008). "Dehumanization and guilt as distinct but related predictors of support for reparation policies." *Political Psychology*, 29(2), 193-219.

EKLER

EK 1: Kendini Sansürleme İsteği Ölçeği

Söyleyeceklerime başkalarının katılmayacağını düşünürsem, kendi görüşümü açıklamak bana zor gelir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Etrafımdaki kişilerin haksız olduklarını düşündüğüm birçok zamanlar olmuştur, fakat haksız olduklarını bilmelerini istemedim.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Başkalarından farklı görüşüm olduğunda, onlarla tartışmaktansa iyi geçinmeyi tercih ederim.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Benimle karşıt fikirde olacağını düşündüğüm kişilerin yanında görüşümü açıklamak benim için kolaydır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Birisi benim görüşümü sorsaydı ve onun benimle aynı düşüncede olmadığını bilseydim, kendimi rahatsız hissederdim.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Görüşümü sadece arkadaşlarımla veya güvendiğim kişilerin yanında açıklama eğilimi gösteririm.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Birçok kişinin katılmadığını fark ettiğiniz bir görüşünüzü, açık olarak ifade etmektense sessiz kalıp etmemek daha güvenlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Başkalarından farklı görüşe sahipsem, onların bunu bilmesi benim için sorun değildir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum

EK 2: Politik Görüş Ölçeği

Politik görüşünüzü nerede konumlandırırsınız?	Aşırı Sol		①②③④⑤⑥	Aşırı Sağ	
Kendinizi hangi partiye yakın hissediyorsunuz?	()AKP	()CHP	()MHP	()HDP	()Diğer.....

EK 3: Dindarlık Ölçeği

Kendinizi dindar biri olarak nitelendirir misiniz?	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Dini inancım tüm hayatımı etkiler	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Dini ibadetlerimi yerine getiririm.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Dini inancınızı aşağıdaki gruplardan hangisi en iyi tanımlar?	☐ Sünni	☐ Alevi	☐ Diğer.....

EK 4: Etnik Özdeşim Ölçeği

Aşağıdaki etnik gruplardan/ulusal kimliklerden hangisi sizi daha iyi tanımlar?

() Türk () Kürt () Arap () Çerkes () Laz () Diğer.....

Aşağıdaki sorulara yukarıda belirttiğiniz etnik grup/ulusal kimliği düşünerek cevap veriniz.

Kendimi _____ olarak tanımlarım.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
_____ olmak benim için çok önemli.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
_____ olmam başkaları tarafından olumlu değerlendiriliyor.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
_____ olduğum için sıklıkla pişmanlık duyuyorum.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Bazen _____ olduğumu söylemiyorum.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
_____ olduğum için genellikle memnumum.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
_____ olmak kişiliğim üzerinde çok önemli rol oynar.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Etnik kimliğimi savunurum.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum

EK 5: Ulusla Özdeşim Ölçeği

Türkiye'yi seviyorum.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Diğer uluslar bizden çok şey öğrenebilir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk olmak kimliğimin önemli bir parçasıdır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Günümüz dünyasında ne yapacağını bilmenin tek yolu Türk ulusunun liderlerine güvenmektir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk ulusuna katkıda bulunmak benim için önemlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk ordusu dünyadaki en iyi ordudur.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk olmak benim için önemlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Çocuklarımıza öğretmemiz gereken önemli şeylerden biri Türk ulusunun liderlerine saygı duymaktır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk ulusuna güçlü bir şekilde bağlıyım.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk ulusu diğer uluslardan daha ahlaklıdır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Başkalarının beni Türk olarak görmesi benim için önemlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türk ulusunu eleştirmek sadakatsizliktir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye'ye hizmet etmek benim için önemlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkler birçok açıdan diğer uluslardan daha üstündür.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkler hakkında konuşurken genellikle 'biz' derim.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Ulusal otoritelerimiz tarafından yapılan her düzenleme ve koyulan her kural için doğru bir gerekçe vardır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum

EK 6: Temas Ölçeği

1) Sınıfınızda Suriyeli var mı?

Evet (Kaç tane?)

Hayır

2) Sınıfınızdaki Suriyelilerle ne sıklıkla görüşürsünüz?

Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

3) Suriyeli arkadaşınız var mı?

Evet (Kaç tane?)

Hayır

4) Suriyeli arkadaşlarınızla ne sıklıkla zaman geçirirsiniz?

Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

5) Suriyeli akrabanız var mı?

Evet (Kaç tane?)

Hayır

6) Suriyeli akrabanızla ne sıklıkla görüşürsünüz?

Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

7) Suriyeli komşunuz var mı?

Evet (Kaç tane?)

Hayır

8) Suriyeli komşunuzla ne sıklıkla görüşürsünüz?

Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

9) Diğer sosyal ortamlarda (cafe, spor salonu vs.) görüştüğünüz Suriyeli var mı?

Evet (Kaç tane?)

Hayır

10) Suriyelilerle diğer sosyal ortamlarda ne sıklıkla görüşürsünüz?

Hiç Ayda bir Haftada bir Haftada birden fazla Her gün

EK 7: Manipülasyon Hikâyeleri

Koşul 1: Suriyeli Erkek Öğrenci

Ahmed R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. Şam Üniversitesi'nde kimya eğitimini tamamladıktan sonra yine aynı alanda yüksek lisansa başlamıştır. Programa kayıt yaptırdığı 2011 yılında Suriye'de çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Ancak savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ve Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngilizce yüksek lisans programına başlamıştır ve başarıyla tamamlamıştır.

Koşul 2: Suriyeli Erkek Çalışan

Ahmed R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta eğitimini Halep'te tamamlamıştır. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ancak Türkiye'de eğitimine devam edememiştir. Ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kalmıştır.

Koşul 3: Suriyeli Kadın Öğrenci

Fatma R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. Şam Üniversitesi'nde kimya eğitimini tamamladıktan sonra yine aynı alanda yüksek lisansa başlamıştır. Programa kayıt yaptırdığı 2011 yılında Suriye'de çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Ancak savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ve Türkiye'de bir devlet üniversitesinin İngilizce yüksek lisans programına başlamıştır ve başarıyla tamamlamıştır.

Koşul 4: Suriyeli Kadın Çalışan

Fatma R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta eğitimini Halep'te tamamlamıştır. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Savaş yüzünden yarım bıraktığı eğitimini sürdürmek istemiş ancak Türkiye'de eğitimine devam edememiştir. Ailesinin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kalmıştır.

Koşul 5: Kontrol Koşulu

A. R. 24 yaşındadır. Suriye'nin Halep şehrinde dünyaya gelmiştir. 2011 yılında ülkesinde çıkan savaş nedeniyle ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır.

EK 8: Manipülasyon Kontrol Soruları

(...) ne mezunudur?

- a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite e) Yüksek Lisans

Sizce (...) akademik olarak nasıl biridir?

- () Başarılı () Başarısız

(...) ile ne tür ortak yanlarınız olduğunu düşünüyorsunuz? Lütfen birkaç cümle ile belirtiniz.

(...) ülkesini terk etmek zorunda kalmayı ne kadar hak etmiştir?

Hiç			Orta			Tamamıyla
0	1	2	3	4	5	6

(...) Suriye'deki eğitimini bırakmayı ne kadar hak etmiştir?

Hiç			Orta			Tamamıyla
0	1	2	3	4	5	6

(...)'nin yaşadığı durumu sizin de yaşama ihtimaliniz nedir?

Hiç			Orta			Tamamen
0	1	2	3	4	5	6

Günün birinde siz de (...) gibi savaş nedeniyle ülkenizi terk etmek zorunda kalacağınızı düşünüyor musunuz?

Hiç			Orta			Tamamen
0	1	2	3	4	5	6

Siz (...)'nin yerinde olsaydınız ne yapardınız?

- () Ülkemi terk ederdim. () Ülkemi terk etmezdim

(...)'nin yerinde olsaydınız kendinizi nasıl hissederdiniz?

	Hiç			Orta			Tamamen	
Üzgün:	0	1	2	3	4	5	6	
Mutlu:	0	1	2	3	4	5	6	
Öfkeli:	0	1	2	3	4	5	6	
Rahatlamış:	0	1	2	3	4	5	6	
Kızgın:	0	1	2	3	4	5	6	
Özgür:	0	1	2	3	4	5	6	
Endişeli:	0	1	2	3	4	5	6	
Umutlu:	0	1	2	3	4	5	6	
Çaresiz:	0	1	2	3	4	5	6	
Güçlü:	0	1	2	3	4	5	6	
Diğer:.....:	0	1	2	3	4	5	6	

(...) ile ne kadar arkadaş olmak istersiniz?

Hiç	Orta			Tamamıyla		
0	1	2	3	4	5	6

Çevrenizde (...) gibi Suriye'den gelen arkadaşınız var mı?

() Evet () Hayır

EK 9: Kişi Bazında Gayri-İnsanileştirme Sıfat Listesi

Yukarıdaki hikayede bahsedilen kişiyi düşünerek aşağıdaki soruları dikkatlice okuyup cevaplayınız.

Sizce Ahmed R. nasıl biridir? Lütfen aşağıdaki özellikler çerçevesinde cevap veriniz.

Meraklı	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Cana Yakın	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Eğlenmeyi Sever	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Sosyal	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Zeki	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Güvenilir	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Saldırgan	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Dikkatsiz	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Sabırsız	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Kıskanç	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Girişimci	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Asabi	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Açık Fikirli	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Alçakgönüllü	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Düzenli	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Kibar	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Yetenekli	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Muntazam İş Yapan	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Soğuk	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Tutucu	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Taş Kalpli	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Kaba	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Çekici	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Üstünkörü Davranan	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum

EK 10: Grup Bazında Gayri-İnsanileştirme Sifat Listesi

Türkiye’de yaşayan Suriyeliler meraklıdır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler cana yakındır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler eğlenmeyi sever.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler sosyaldır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler zekidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler güvenilirdir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler saldırgandır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin dikkatsizdir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler sabırsızdır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler kıskançtır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler girişimcidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler asabidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler açık fikirlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler alçakgönüllüdür.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler düzenlidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler kibardır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler yeteneklidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler muntazam iş yapmaktadır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler soğuktur.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler tutucudur.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler taş kalplidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler kabadır.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler çekicidir.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum
Türkiye’de yaşayan Suriyeliler üstünkörü davranırlar.	Hiç katılmıyorum	①②③④⑤⑥	Tamamen katılıyorum